

A. GRIBOTEDOVAS

VARGAS
DĖL
PROTO

KETURIŲ VEIKSMŲ
K O M E D I J A

NEVOKIAMAI
БЕСПЛАТНО

1 9 4 9

VALSTYBINĖ GROŽINĖS LITERATŪROS LEIDYKLA

VARGAS DĒL PROTO

BAISUS IŠDYKĒLIS LIKIMAS, —
JO NUOSPRENDIS MUMS IŠDAINGAS:
KVAILAM — PALAIMA PAMIŠIMAS,
IŠMINČIUI — VARGAS, KĀD PROTINGAS.

VEIKĖJAI

PAVLAS AFANASJEVIČIUS FAMUSOVAS, valdinės įstaigos vedėjas

SOFIJA PAVLOVNA, jo duktė

LIZA, tarnaitė

ALEKSIEJUS STEPANOVIČIUS MOLČIALINAS, Famusovo sekretorius, gyvenęs jo namuose

ALEKSANDRAS ANDRIEJEVIČIUS ČIACKIS

PULKININKAS SKALOZUBAS, SERGIEJUS SERGIEJEVIČIUS

NATALJA DMITRIJEVNA, jauna dama

PLATONAS MICHAILOVIČIUS, jos vyras } GORIČIAI

KNIAZIUS TUGOUCHOVSKIS ir KNIAZIENĖ, jo žmona, su šešiomis dukterimis

GRAFIENĖ SENELĖ

GRAFAITĖ, GRAFIENĖS DUKRAITĖ } CHRIMUMINOS

ANTONAS ANTONOVIČIUS ZAGORECKIS

SENELĖ CHLIOSTOVA, Famusovo svainė

PONAS N.

PONAS D.

REPETILOVAS

PETRUŠKA ir keletas veiksmė dalyvaujančių tarnų

DAUGYBĖ visokio plauko SVEČIŲ ir juos lydinčiųjų

LIOKAJŲ

FAMUSOVO OFICIAITAI

Veiksmas vyksta Maskvoje, Famusovo namuose

PIRMASIS VEIKSMAS

SCENA I

Svetainė; joje didelis laikrodis; dešinėje durys į Sofijos miegamąjį, iš kur girdėti fortepijono ir fleitos garsai, kurie vėliau nutyla; viduryje kambario, persvirusi fotelyje, miega Liza.
Rytas. Apyaušris

LIZA

staiga pabunda, pakyla nuo kėdės, apsidairo
Jau švinta!.. Oi, kokia naktis trumputė!
Prašiausi gult — ji nė kalbėt:
„Bičiulio laukiu, — teks budėt!“
Negulk, nors nusirisk tu nuo kėdės, kvailute!
Ir štai vos tik prisnūdau aš truputį, —
Ir jau šviesu!.. Įspėsiu.

Beldžiasi į Sofijos kambarį.

Jau diena!

Ei, Sofja Pavlovna, gana!
Pernakt dar neprisikalbėjot!..
Ak, Aleksiej Stepaničiau, girdėjot?
Panele!.. Šitaip nebijok tu man!
Atsitraukia nuo durų.

Na, nekviestas sveteli,
Ar neateis tėvukas miegaman!
Va, ir tarnauk įsimylėjusiai panelei!..
Vėl prieina prie durų.
Na, skirkitės! — Kaip, kaip? — Jau rytas, gi
[sakiau!]

SOFIJOS BALSAS

Kuri gi valanda?

LIZA

Visi sukilo jau ...

SOFIJA

iš savo kambario

Kuri gi valanda?

LIZA

Septynios... jau devynios.

SOFIJA

iš ten pat

Tai netiesa!

LIZA

atšokdama nuo durų

Tegu tą meilę plynios!

Nenori nei girdėt, nei išklausyt manęs...

Gal reiktų jiems praverti langines?

Pasuksiu laikrodį; nors teks, žinau, man

[vėjo, —

Tegul smagiai pagros...

Lipa ant kėdės, pasuka rodyklę; laikrodis muša ir groja

SCENA II

Liza ir Famusovas

LIZA

Oi, ponas!

FAMUSOVAS

Ponas, na!

Sustabdo laikrodžio muziką

Kokia gi tu išdykus mergina:

Tikrai nesupratau, kas šičia prasidėjo:

Lyg švilpauja fleita, fortepijonas groja;

Juk Sofjai dar anksti, tur būt, tebesap-
[nuoja?..

LIZA

Tai, pone, aš... netyčiom užkliudžiau...

FAMUSOVAS

Netyčiom, taip! Prigriebt jus reiks kiekiaul..
Tikriausiai su tikslu...

Glaudžiasi prie jos ir meil-
nasi

Ak, šelme nevidžone!..

LIZA

Ar tinka prieš mane čia jums vaipytis, pone!

FAMUSOVAS

Kukli, kai žiūrime į ją, —

O vien tik vėjai galvoje.

LIZA

Jūs vėjavaikis pats, gana jums kabinėtis,
Paleiskite, juk senas jūs...

FAMUSOVAS

Nejau?

LIZA

Dar kas ateis, — nebus kur dėtis!

FAMUSOVAS

O kas čia eis? Aš nebijau —
Juk Sofja miega dar?

LIZA

Ką tik dabar užmigo.

FAMUSOVAS

Dabar? O naktį ką?

LIZA

Per naktį skaitė knygą...

FAMUSOVAS

Sakyk, palinko jau į užgaidas paikas!

LIZA

Ji skaito nuolatos prancūziškas knygas...

FAMUSOVAS

Tegul jina! akių nežlibina dėl niekų,
Tas skaitymas — viena tik pragaištis:
Ji su prancūziškom nemiega per naktis,
O aš nuo rusiškų krintu į saldų miegą.

LIZA

Kai atsikels, pranešiu jums tuojau.
Bet teikitės išeit, prižadinsit, bijau.

FAMUSOVAS

Kas žadina? Pati prie laikrodžio tu karstais
Ir visai gatvei trenkt simfonijas gebi...

LIZA

kaip galėdama garsiau
Na, liaukitės!

FAMUSOVAS

ranka užčiaupdamas jos burną

Ir ko tu taip šauki!
Iš proto kraustais?

LIZA

Bijau, kad mūsų tas šnekas...

FAMUSOVAS

! O kas?

LIZA

Jums metas jau žinot; jūs, pone, ne vaikutis;
Mergaičių miegas juk į parytį švelnutis:

Vos šnipštels kas, vos durys — darr —
Išgirsta viską...

FAMUSOVAS

Malki dar!

SOFIJOS BALSAS

Ei, Liza!

FAMUSOVAS

paskubomis

Tss!

Ant galų pirštų išsėlina iš
kambario

LIZA

viena

Išėjo jau... Ak! Kuo toliau nuo
[ponų;

Tiktai iš jų ir lauk nelaimių nuolatos!
Kaip maro reikia vengt ir išsilenkti šonu
Ir meilės poniškos, ir poniškos kląstos!

SCENA III

Liza, Sofija (su žvake
rankoje), Molčialinas

SOFIJA

Kas tau čia, Liza, pasidarė?
Triukšmauji!..

LIZA

Suprantu, jums persiskirt sunku?
Vis, rodos, maža, nors lig ryto užsidarę?

SOFIJA

Juk iš tikrųjų jau šviesu!
Gesina žvakę
Šviesu ir liūdna taip... Kaip greitai naktys
[slenka!..

LIZA

Liūdėkit sau, o man jau jėgos senka.
Atėjo čia tėvukas — nutirpau;
Visai suklaus ir kažką melavau...
O jūs ko karksote? Greičiau sudie sakykit!..
Užgius bėda, jaučiu... tuojau išnykit!..
Pažvelkit laikrodin, pažvelkite langan, —
Ten žmonės gatvėmis jau skubinas darban..
O namuose visur tik valo, šluoja, šiūri...

SOFIJA

Laimingi valandų nežiūri.

LIZA

Ir nežiūrėkite, — valia jums neklausyt,
Tačiau už jus tai man reiks atsakyti!..

SOFIJA

Molčialinui

Tai eikit... Kas daryt — perdien
[panuobodžiausim!]

LIZA

Atimkite rankas... O viešpatie, tai gausim...
Juos išskiria; Molčialinas
tarpduryje susiduria su Fa-
musovu

SCENA IV

Liza, Sofija, Molčialinas
ir Famusovas

FAMUSOVAS

Molčialinas! Ir tu, brolau, čia?

MOLČIALINAS

Aš-š.

FAMUSOVAS

Kokiu būdu? Ir taip anksti, dievaž?
Ir Sofjuška!.. Sveika! Jau atsikėlei!
Kodėl anksti taip? A? Ir kas per rūpestėliai?
Ir kas jus suvedė taip ne laiku čionai?

SOFIJA

Ką tik dabar įėjo čia jisai.

MOLČIALINAS

Aš... vaikščiotiėjau...

FAMUSOVAS

Čion vaikščioti

[atpraskit.

Tam skersgatvį, brolau, kitur sau susiraskit...

O tu, panele, vos suspėjai atsibust —

Ir tuoj su jaunuoliu! Su vyru! Tai mergaitės!

Pernakt skaitai visokias pasakaites,

Ir knygų tų vaisius štai pradedam pajust!

Kuzneckio tilto čia kaltė ir kas prancūzuos:

Iš ten tos mados, autoriai, ir mūzos, —

Ėdikai mūs kišenių ir širdžių!

Kada dievai apdraus nuo jų sagčių,

Nuo skrybėlių, sagų, smeigtukų, kykų,

Nuo tų biskvitų ir nuo knygų?

SOFIJA

Išsigandau... Man leiskite papá...

Aš žado netekau, dar sukasi galva:

Taip netikėtai jūs — bėgte įbėgot stąčiai —

Tad sumišau...

FAMUSOVAS

Jums nuoširdžiausias ačiū.
Aš juos, mat, išbaidžiau!
Išgąsdinau! Juos sutrukdžiau!
Aš, Sofja Pavlovna, perdien nusikamavęs,
Be poilsio blaškau, tarytum sugaravęs;
Dėl rango, dėl tarnybos daug bėdos,
Kas nors juk prie manęs prikimba nuolatos!
Betrūko man dar to? Dar nori jie apgauti! . .

SOFJA

pro ašaras

Apgauti? Kas, tėtuk?

FAMUSOVAS

Va, ims dar priekaištauti, —
Be reikalo baru visus!
Neverk: žinoki, aš — teisus!
Ar maža rūpesčių pakėliau,
Tave beauklėdams! Beglobdams lepūnėlę!
Kai motina lopšy paliko mirdama,
Tau pasamdžiau madam Rozjė-antra mama!
Senutę suradau auksinę, rūpestingą:
Ir papročių gražių, ir dorą, ir protingą.
Tik viena jai prikišt galiu:
Per daug ji maginos rubliu —
Ir, gavus peikšimte daugiau, kitur išėjo.
Beje, čia ne madam lėmėja:
Nusižiūrėt kitais — dorybė netikra,
Kai tėvo pavyzdys yra!
Pažvelk tu į mane: nesiginu — senėju,
Sulaukiau jau šarmos, bet sveikas ir žvalus;

Aš ponas sau, našlys kuklus . . .
Vienuolišku gyvenimu garsėju! . .

LIZA

Bet, pone, aš drįstu . . .

FAMUSOVAS

Tylėt!

O nelemti laikai! Nebegaliu kalbėt!

Nors dar jauni, bet viską jau suprantam!

Labiausiai — dukterys! Sakykit, po velnių,

Kam prireikė mums svetimų kalbų!

Mes grobstom valkatas ir į namus juos

[samdom, —

O jie tuoj dukteris vogčia

Ir šokti, ir dainuot, ir dūsauti išmoko,

Lyg ruoštume iš jų žmonas dėl skomorochų!

Bet tu, sveteli! A? Ponaiti, tu ko čia?

Našlaitį priglaudžiau į kilnią šeimą mūsų,

Tapai asesorius ir sekretorius jau,

Į Maskvą perkėliau per pažintis ir triūsą,

Ne aš, — sau Tverėje tu rūgtum ir toliau!

SOFIJA

Aš niekaip negaliu suprasti jūsų pykčio.

Gyvena jis pas mus, — ir buvo čia ko pykt!

Pataikė ne pro tas duris netyčia . . .

FAMUSOVAS

Pataikė ar norėjo apsirikt?

Visi drauge? Nejau tikėt, kad tai per klaidą? . .

SOFIJA

O štai šio įvykio pradžia:
Kai buvote abu su Liza čia,
Išsigandau, išgirdus jūsų vaidą,
Ir čion galvotrūkčiais lėkiau...

FAMUSOVAS

Dėl šitos painiavos dar kaltinti ketina!
Mat, košės priviriau, kad prabilau garsiau!

SOFIJA

Kai blogas sapnas, tai ir mažmožiai baugina;
Papasakot? Suprasit pagaliau.

FAMUSOVAS

Kas per istorija?

SOFIJA

Papasakot?

FAMUSOVAS

Prašau!

Atsisėda

SOFIJA

Klausykit... matote... pirmiausia —

Graži lanka, ir čia dairausi

Gėlių...

Kokių — dabar atminti negaliu.

Staiga — brangus žmogus, — kurį, kai tik
[pažinom,

Pasimatėme, — tuoj bičiuliu vadinam, —

Čia radosi šalia... meilus, žavus,

Baikštus... Beturtis jis, tad ir drovus...

FAMUSOVAS

Ak, viešpatie! Tiesiog kantrybės stinga!
Kas vargšas, — tau poron netinka.

SOFIJA

Paskui pradingo ... Nei lankų, nei debesų.
Mes kambary tamsiam ... Stebuklas: grindys
[skyla, —

O nuostabiausia — jūs iškylat,
Išblyškęs kaip mirtis, plaukai — piestu!

Griausmingai durys atsivėrė ...

Kažkas — ne žmonės ir ne žvėrys —

Mus išskiria ir griebia jį staiga ...

O man — toks mielas jis, didžiausia brangenybė!
Veržiuos prie jo — mane jūs laikote ranka ...
Baisiai mus gąsdina, kvatoja ... Ach, klaikybė!

Jis šaukia man balsu skardžiu!

Ir nubudau ... Ir va, girdžiu,

Kaip kalbat jūs; na, ką, manau, jau rytas?
Atbėgau — ir abu drauge čia jus radau.

FAMUSOVAS

Taip, blogas sapnas, kaip matau;
Čia viso ko yra, jei jis nepramanytas.
Ir meilės, ir velnių, ir siaubo, ir žiedų.
Ponaiti, na, o tu?

MOLČIALINAS

Jus kalbant išgirdau ...

FAMUSOVAS

Juokinga!

Ir įsikąsk tu man! Taip man išgirsk niekingai
Ir čia apyaušriu visiems tu man skubėk!
O tu mane kaip išgirdai? Kalbėk!

MOLČIALINAS

Aš jums nešiau raštus.

FAMUSOVAS

Taip, taip! Dar jų reikėjo!
Sakyk tu man! Jis rūpintis pradėjo!
Ir nuo kada tu toks pasidarei stropus?

Atsistoja

Na, Soniuška, nurimk, gana jau bus!
Keisti tavo sapnai, tikrovė gi — keisčiausia:
Ieškojai tu gėlės kvailos, —
Ir draugą sutikai mieliausią...
Išmesk niekus tuos iš galvos!
Stebuklai juk naudos negali duoti.
Eik dar prigulk, miegok širdim ramia!

Molčialinui

O mes į raštinę eime!

MOLČIALINAS

Ėjau jums referuoti...
Jie nedera išsiųst netaisius, nes stačiai
Apstu klaidų, ir daug kur prieštaringa.

FAMUSOVAS

Bijau, ponuli, vieno aš siaubingai,
Kad jų nesusikrautų per apščiai...
Duok valią jums, — tuoju ir makalynė;
O aš žinau, kur raštas — ten klampynė,
Todėl laikausi papročių:
Pasirašiau, našta — ir nuo pečių!

Išeina su Molčialinu; tarp-
duryje jį praleidžia pirmą

SCENA V

Sofija ir Liza

LIZA

Na, va, ir šventė jums! Na, va, ir pramogėlė!
Bet ne! Tatai jau ne juokus sukėlė:
Širdy šiurpu, ir akyse tamsu;
Ne nuodėmės — piktų gandų baisu.

SOFIJA

Kas man gandai! Uždrausi kam byloti!
Tikėtė verčia mus rimtai apsigalvoti;
Iržlus, nenuorama, staigus —
Jis visad toks, o koks dabar jis bus!..
Tu spręsk pati...

LIZA

Pažįstu jį lig valiai!
Jei kokioje, jisai jus uždarys; —
Gerai, jei su manim, jei ne — o visagali! —
Mane, Molčialiną — visus lauk išvarys...

SOFIJA

Tik pagalvok, kaip laimė įnoringa!
Kai būna daug blogiau, žiūrėk — išsisukai;
Mums buvo taip ramu, ir mes abu ūmai
Paskendom muzikoj, ir dailiai laikas slinko —
Lyg būtum saugomi lemties —
Nei sielvarto, nei sudirgimo...
O vargas tyko už peties!

LIZA

Va, neklausyt manęs ir kvailio patarimo
Nepaisyti bent kai kada, —
Štai — ir bėda!
Jums pranašo geresnio nesurasti!
Sakiau, kad iš tokių glamonių gero nesti
Per amžius, niekados!
Tėvukas laikosi juk papročių Maskvos:
Jis žento vaikosi su rangų, su žvaigždėm.
Kas turi tik žvaigždžių, — be pinigų perdėm.
O ieško turtų jis ir mėgtų kelt puotas,
Palėbaut per naktis... Tad žvalgosi iš tolo.
Jam tiktų Skalozubas tas:
Ir aukso pusmaišis, ir siekia generolo...

SOFIJA

Tikrai, koks patrauklus! Kaip miela, kaip smagu
Klausyt apie gretas, drausmes... Tiesiog klaiku!
Protingo žodžio jis nesugeba ištarti, —
Jei man už jo tekėt, geriau jau pasikarti!..

LIZA

Tėisybė, jis plepys ir baisiai negudrus.
Bet kur toksai surasti antras,
Kad būtų taip ir linksmas, ir jautrus,
Kaip Čiackis, Aleksandras?
Juo erzint jūsų nemanau,
Negrįš, — praėjo tai, žinau, —
O pamenu...

SOFIJA

Ką pameni? Nestinga
Kandumo jam; kitus vanot smagu;
Juokauja, paisto, — man patinka:
Dalytis su visais įmanoma juoku.

LIZA

Tik tiek! Ką sakote! Jam ašaros riedėjo,
Kai paskutinį kartą, palikęs jus, išėjo.
„Ko verkiat, pone, ko? Gyvenkite smagus!..“
O jis atsakė man: „Verkiu ne veltui, Liza:
Ką beišvysiu aš, sugrižęs į namus, —
Praradęs, gali būti, visa!“
Vargšelis nujautė, jog per trejus metus...

SOFIJA

Klausyk, tu nesijausk bart galinti kitus:
Gal vėjavaikė aš, kad dėmesio jam skyriau,
Apgailestauju tai; bet ką gi aš apvyliau?
Kam neištikima? Kas priekaištaut išdrįs?
• Su Čiackiu augom, taip, čionai gyveno jis,
Čia buvome drauge, surišo mus artumas,
• Draugai vaikystės mes! Bet greit paliko mus
Ir išsikraustė sau, jį vijo nuobodumas;
Tuomet retai belankė šiuos namus;
Paskui vėl dėjosi įsimylėjęs,
Labai reiklus, susielvartėjęs...
Kandus, protingas, iškalbus,
O ypač su draugais smagus,
Ir ėmė kelt save net į padanges...
Pasaulį pamatyt pagavo jį aistra...
Ach, jeigu myli kas katra, —
Kas ieško proto taip, ir kas toli taip trenkias?

LIZA

Kur trankosi? Kokiuos kraštuos?
Jis, sako, gydėsi šaltiniuose karštuos;
Ne ligos vaiko jį — nuobodulys tikriausiai!

SOFIJA

Jis tik laimingas ten, kur žmonės juokingiausi.

Ką myliu aš, — tas ne iš tų:

Molčialinas aukojas dėl kitų,

Koks mielas, nedrąsus, o kas jo per drovumas!

Man visada su juo naktis trumpa, graži!

Nepamatai, lauke — jau rytmečio šviesumas!

Kaip tu manai? Ką veikiam?

LIZA

Dievaži,

Ar man galvoj, panele, šitas glumas?

SOFIJA

Paims rankas, suspaus švelniai,

Tai atsідus jis iš širdies giliai,

Kažko nenukalbės, — naktis mes taip

[praleidžiam,

Jis sėdi prie manęs ir žvilgsnio nenuleidžia.

Juokies? Kodėl? Sakyk, prašau, kas tai?

Kvatojies tu? Dar to betrūko!

LIZA

Aš? .. Jūsų tetą čia prisiminiau tiktai,

Kaip prancūziukas tas iš jos namų išrūko...

Paukštelė! Stengėsi nusišėpti ir nuvyt

Tą apmaudą, bet jis — kaip yla...

Pamiršo plaukus nudažyt,

Ir va, — per tris dienas pražilo.

Kvatoja

SOFIJA

su širdgėla

Taip apkalbės mane... gal po dienų kelių.

LIZA

Atleiskite: dievu prisiekt galiu, —
Kvailais juokais norėjau išblaškyti
Jum sielvartą ir liūdesį kartu...

SCENA VI

Sofija, Liza, tarnas;
paskui ji įeina Čiackis

TARNAS

Jus ponas Čiackis teikias aplankyti.
Išeina

SCENA VII

Sofija, Liza, Čiackis

ČIACKIS

Vos tik prašvito — jau ant kojų jus randu!
Ir aš po kojom jums krentu!
Karštai bučiuoja jos ranką
Na, pabučiuokite! Nelaukėt? Prakalbėkit!
Džiugu? Gal ne? Į veidą pažiūrėkit!
Apstulbot? Ir tik tiek? — Sutinkate keistai!
Sakytum, tik savaitė tepraėjo,
Lyg vakar matėmės, — ir štai
Mes viens kitam jau baisiai įkyrėję, —
Ir meilės nė žymės! Kodėl tokia gaiži!
Aš čia be kvapo, dievaži,
Kelias paras net bluosto nesudėjęs,

Šimtais varstus skaičiau, lenkiau audras ir
[vėjus;
Nuvargintas minčių lekiu, virstu, skubu —
Ir va, man padėka! Tuo aš tikrai stebiuosi!

SOFIJA

Ach, Čiacki, aš labai džiaugiuosi.

ČIACKIS

Jūs džiaugiatės? O kaip tatau laiku!
Jūs nuoširdi? Kad taip kas džiaugtus —
[nematyta!

Tikriausiai čia kas kita:
Tik žmones, arklius lakinau —
Ir pats save tik klaidinau!

LIZA

Vertėjo, pone, jums už durų pastovėti,
Dievaž, visai dar neseniai
Mes jus prisiminėm čionai.
Panele, tikų jums kalbėti!

SOFIJA

Ne tik dabar, bet visados;
Dėl to jūs man negalit priekaištauti:
Ar kas užeis pas mus, ar užvažiuos —
Kam teko pabuvot svetur ar pakeliauti,
Paplaukiot jūromis, — tuojau aš klausiu jį:
Gal matė jus tenai, kur skaidriai šviečia saulė?

ČIACKIS

Sakysim, — jūs teisi!

Palaimintas tikįs, — nes tam šilčiau pasauly!
Ak, viešpatie, neįau grįžau tėvų lizdan,
Maskvon? Čionai! Bet jus kaip atpažinti man?

Kur dienos tos, kur metai nekaltieji,
Ir taip mieli tie vakarai ilgieji,

Kai, būdavo, lakiojam kaip drugiai
Ir landom po stalais bei po kėdėm smagiai?
Tėvukas su madam susėda prie piketo,
O mes kampe, va, čia sau žaidžiam ant

[parketo!..

Prisimenat? Baugu, vos stalias sugirgždės...

SOFIJA

Juk tai vaikystė!

ČIACKIS

Taip, išties,
Jum septyniolika! Ir kaip jūs suklestėjot,
Kaip nuostabiai! Tiesiog mane jūs sužavėjot!

Kokia kukli, net vengiat pažiūrėt.
O gal pamilot ką? Prašyčiau jus kalbėt
Be varžymos, — ir ko gi čia drovėtis.

SOFIJA

Kam gali būt smagus
Toks žvilgsnis įdėmus ir klausimas staigus!..

ČIACKIS

Atleiskit, ne jums, tai kuo gi man stebėtis?

Ak, Maskva! Ką žadi man tu?

Jei vakar — viens, tai ryt bus baliai du;
Šis piršos — spėjo dar, o tas — kudulkšt be
[meilės;

Tie patys plepalai, tos pat albumuos eilės...

SOFIJA

Štai plūstama Maskva! Keliavę daug yra!
O kur geriau?

ČIACKIS

Kur mūs nėra!

O tėvas kaip? Duris vis Anglų klubo varsto?

Ir ten lindėt nusprendęs ligi karsto?

O kaip dėdulis jūs? Pasimirė laiku,

Pratūpčiojęs amžėlį be vargų?

O tas... kaip jį vadint: ar graiku, ar turku?..

Pajuodėlis, kurio kaip gervės kojos plonos? —

Ir pavardę jo pamiršau nūnai...

Kur pasisuksi, — amžinai:

Svetainėse jo pilna ir salonuos...

O tieji trys, — bulvarinė darkà, —

Kurie nuo pusamžio jaunėja išsijuosę?

Jų aibės giminių... Jie seserų dėka

Greit su visa Europa giminiuosius...

O tas gi saulė kaip? Tas mūsų lobis retas,

Kur kaktoj įrašas: „Teatras, maskaradas“;

Jo rūmuose visur ant sienų girios pieštos, —

Jis pats riebus, tik aktoriai kaip

[šiekštos...]

O balių pamenat? Kaip buvo mums smalsu

Surast baudžiauninką, už širmos pastatytą:

Ten suokė jis lakštingalos balsu

Lyg dainius, beskelbias speiguos birželio rytą...

O tas, sergąs džiova, na, giminaitis jūs

Ir knygų priešas atkaklus,

Kuris tvarkyt švietimą pasišovė

Ir siūlė prisaikdinti visus,

Kad rašto mokyti — pikčiausia negerovė? ..
Ir vėlei pamatyt juos lems likimas man!
Gyvent su jais pabos... Bet kur dėmių

[nerasti?]

Kai pakeliamoji taip, grįžti tėvų naman —
Ir dūmai tėviškės malonūs, saldūs esti!

SOFLJA

Kad taip kas su teta abu suvestų jus,
Tai iškedentumėt pažįstamus visus...

ČIACKIS

Teta! Dar mergina? Minervos vaidilutė?
Jai freilina dvare dar neįgriso būti?
Augintinių, šunų dar vis pilni namai?
Ak, auklėjimas tas! Tur būt, čia ir nūnai

Nusistovėjusi tvarka iš seno:

Tų mokytojų daug, privaro jų pulkais
Ir grobsto pigesnius? O ko gi, po galais,
Išmoko jie? Ir ką gi jie išmano?

Bet Rusijoje bandom ir paragrafais
Mus verčia pripažinti nevykėlius visus

Istorikais ir geografaus!

Gal mentorių priminti? Kykus? Jo chalatus?
Iškeltą pirštą jo — tą mokslingumo žymę?..

Juk jaudino tai mus, mes buvom nuteikti
Ir patikėjome dar būdami jauni,

Jog mes be vokiečių vien žūti gimė!..
O Giljomė? Kur jis, tas vėtrunga baisus?
Nevedęs?

SOFLJA

Ką jis ves? Nėra tokių pas mus.

ČIACKIS

Ar maža turime kniazyčių?
Pulcherija Andrievna!.. Kur ją dėt?

SOFIJA

Tancmeisteris!

ČIACKIS

Tačiau jaunikis! Ko žiūrėt?
Mums reikia ir dvarų, ir rangų nemažyčių! —
O Giljomė... Nejau čia papročiai kiti?
Juk suvažiavimuos ir sueigose mūsų
Kalbų mišrainę tegirdi —
Nižgorodiečių ir prancūzų?

SOFIJA

Kalbų mišrainę?

ČIACKIS

Taip, ir būtinai — dviejų!

LIZA

Bet taip kalbėt, kaip jūs, — tai maža abiejų.

ČIACKIS

Kalba aštri, tačiau ji paprastutė!
Ir kas čia naujo jums? Ak, nuostabi minutė •
Susitikimo šio! Tad žodžių daug randu
Ir toks kalbus; bet būna valandų,
Kai už Molčialiną esu kur kas kvailesnis?
Beje! Tylenis tas! Toks pat ar jau kalbesnis?
Juk, būdavo, eilių albumą pamatys —
Prikimba įkyriai: tuojau nusirašys...
O! Jis dar prasimuš į žmones įžymiuosius —
Dabar juk gerbia tik tyliuosius!

SOFIJA

į šalį

Gyvatė, ne žmogus!

Garsiai ir prisiversdama

Kaip tik mintis laiku:

Ar teko jums apie kai ką rimtai, kaip dera,
Nors nejučiom prabilt bent kai kada ir gera?
Nors ne dabar, — kai buvote vaiku?

ČIACKIS

Kai viskas taip gležnu? švelnu ir nesubrendę?
Kam siekiat taip toli? Štai tau, brolau, ir
[šventė!

Tik ką dar skambindamas žvangučius
Ir sniego tyrlaukiuos dienas naktis praleidęs,
Galvotrūkčiais aš skubinau pas jus ...
Ir kokią jus randu? Koks griežtas jūsų veidas!
Jau pusė valandos sudomint negaliu!
Jūs póvyza lyg šventuolėlės!
Bet vis dėlto aš jus beprotiškai myliu!

Valandėlę tylu

Ar mano žodžiai šie — vien tik nuodingos
[strėlės?

Nejaugi jie su pikto paskirtim?
Jei taip, tai piaunasi man protas su širdim!
Aš juokdarys kitokio būdo —
Pasišaipau — ir kaip nebūta;
Paliepkite, — ugnin aš eisiu visada.

SOFIJA

Puiku, — sudegsite, bet jeigu ne? Tada? ..

SCENA VIII

Sofija, Liza, Čiackis,
Famusovas

FAMUSOVAS

Va, kitas!

SOFIJA

Sapnas išsipildė, tėti!

Išeina

FAMUSOVAS

išeinančiai

Prakeiktas sapnas! Na!

SCENA IX

Famusovas, Čiackis
(žiūri į duris, pro kurias išėjo
Sofija)

FAMUSOVAS

Tai pokštas! Net sunku tikėti!
Trejus metus nei laiško, nei lankei —
Staiga, va, lyg iš debesų trenkei!

Apsikabina

Ak, labas gi, brolau! Sveikutis! Sveikas!
Tai pasakok! Tiek metų — juk tai laikas!
Prisirinkai, tur būt, žinių apsčiai?
Prisėsk — ir klok stačiai!

Atsisėda

ČIACKIS

padrikai

Kaip Sofja Pavlovna išaugo, išgražėjo!

FAMUSOVAS

Ak, jums, jauniems žmonėms, ar kas daugiau
[rūpėjo,

Jei nepasigrozėt mergelėm dailiomis.

Pasakė ji kažką prabėgomis,

O tu, matau, vilies — nepamiršti jos žodžių...

ČIACKIS

O ne! Aš viltimis mažiausiai tesiguodžiu.

FAMUSOVAS

Jos „sapnas išsipildė jau“, —

Man teikės šnibžtelti, kai aš čia įėjau,

O tu galvoji...

ČIACKIS

Aš? Tikrai nė nemaniau!

FAMUSOVAS

Tai ką gi ji sapnavo? Na, atspėki!

ČIACKIS

Ne sapnininkas aš.

FAMUSOVAS

Niekai, — jai netikėki!

ČIACKIS

Tiktai savom akim tikiu;

Tokios dar nemačiau — pasirašyt galiu —

Kas būtų panašaus į ją nors bent truputį!

FAMUSOVAS

Ir vėl jis savo. Kur, sakyk, tau teko būti?

Tiek metų kur basteisi tu?

Iš kur dabar?

ČIACKIS

Ar tai dabar rūpėt man gali!

Aš žemę juk maniau apskriet ratu, —

Vos šimtąją apvažinėjau dalį.

Skubiai atsistoja

Tik jūsų pamatyt skubiai užvažiavau.

Po valandos grįžtu. Sudie! Dar nebuvo

Namie; ir viską jums išklosiu kuo smulčiausiai

Pirmam; o jau tuomet — jūs skelbkite

[plačiausiai.

Kokia graži!

Tarpdury

Išeina

SCENA X

FAMUSOVAS

vienas

Dabar atspėk kuris?

„Štai sapnas išsipildė!“ — Lauki!

Dar sako man tai į akis!

Na, kaltas aš! Ir taip kvailai pramauki!

Molčialiną ėmiau įtart išties;

Dabar... į liepsną iš ugnies:

Tas — elgeta, šis — puošnius, gaudo vėjus,

Garsus plevėsa, — kas netars!..

Koks vargas žmogui, o kūrėjau,

Būt tėvu paauglės dukters!

Išeina

ANTRASIS VEIKSMAS

SCENA I

Famusovas ir tarnas

FAMUSOVAS

Petruška! Amžinai tu išsipustęs vaikštai —
Alkūnės kiauros vėl! Na, kalendorių dėk,
Kaip ponomarius koks daugiau man

[nebambėk —

Skaityk lėtai, jausmingai, aiškiai!
Palauk, kur užrašai, daryk pabrėžimus
Skilty kitos savaitės, kur jau rašėm:
Praskovja Fiodorovna mus
Antradienį upėtakiams

[užprašė.

Koks nuostabus, pasauli, tu!
Galva apsvaigsta, kai filosofuoji!
Čia saugojais, čia vėl pietų:
Tris valandas kemši, o tris dienas rajoji!
Žymėk! Ne, ne! Pakaks man valgių tų...
Poryt aš pakviestas palaidoti

[veikėją.

Menkybė gi žmogaus! Ir iš galvos išėjo,
Jog neišvengs nė vienas tos dėžės,
Kurioj neatsikels ir net neatsisės!

Kas nori po mirties sau šlovę įsigyti
Gyvenimu veikliu, — štai pavyzdys gražus:
Velionis — su raktu, dvariškis pagarbus,
Ir sūnui raktą jis mokėjo išprašyti;
Turtingas, ir žmona jam parnešė kraičius;
 Apvesdino vaikus, jų vaikučius;
Kai numirė — visi jo gedi, nepamiršta;
Kuzma Petrovičius! Tebus ramybė jam!
Kokie gi tūzai čia, Maskvoj, gyvena, miršta!
Tad ketvirtadienį, tiek to, — rašyki jam.
Penktadienį, o gal šeštadienį, — žiūrėsiu, —
Man vaikas krikštyti reikš daktarės našlės.
 Negimdė dar, tačiau, tikiuos, atspėsiu:
 Manau, — jau ji gimdyt turės.

SCĖNA II

Famusovas, tarnas,
Čiackis

FAMUSOVAS

O, Aleksandras! Prašom, prašom, —
Prisėskite.

ČIACKIS

Darbuojatės?

FAMUSOVAS

tarnui

Na, bėk!

Tarnas išeina

„ Taip, reikalai; juos į knygas surašom;
 Neužrašai — ir pamiršti, žiūrėk!

ČIACKIS

Matau, nelinksmas jūs, sutrikęs;
Sakykite, kodėl? Grįžau gal nelauktai?
Ar Sofjos Pavlovnos tiktai
Koks sielvartas nebus ištikęs?
Matau iš veido, judesiu.

FAMUSOVAS

Ach, mielasai! Štai mįslę minė:
Nelinksmas aš! .. Sulaukęs metų šių,
Turiu jam šokti pritūptinį!

ČIACKIS

Nieks jūsų šokti ir nekvies;
Valia paklaust — juk aš gražiuoju —
Kaip Sofja Pavlovna? Gal būt, ji nesveikuoja?

FAMUSOVAS

Tfu! Viešpatie, atleisk! Kiek kartų jis galės
Pagret ir nuolatos kartoti vis tą patį!
Tai Sofja Pavlovna jam nesveika ...
Tai Sofja Pavlovna graži, kokios nematė,
Sakyk, jinai patinka tau, ar ką?
Tiek bastėsis ar tik nenori vesti?

ČIACKIS

Kam jums žinot?

FAMUSOVAS

Geriau juk atsiklausus esti:
Truputį giminė aš jai;
Taip įprasta jau nuo seniai —
Ne veltui tėvu vadinuosi.

ČIACKIS

O ką sakytumėt, jei aš tikrai peršuosiu?

FAMUSOVAS

Sakyčiau aš: nekliedėki, pirmiausia, —
Tu dvaro nežlugdyk gyvenimu paikoku;
O dar svarbiau, — kada gi tu tarnausi?

ČIACKIS

Tarnaut — galiu, pataikūnaut — nemoku!

FAMUSOVAS

Mes žinom, — jūs išdidūs lyg dievai!
Paklaustumėt, kaip elgėsi tėvai?
O reik į vyresnius nusižiūrėti.
Mes, pavyzdžiui, arba velionis dėdė,
Maksim Petrovičius, — žėrėjo sidabru
Ir auksu jo stalai; jam šimtas patarnavo;
Kiek ordinų; vis ketvertais važiavo,
Vis rūmuose, ir dar kokių carų!
Juk tie laikai — ne šie nuskarę —
Tarnavo jis J e k a t e r i n a i c a r e i —
O pasipūtę kaip! Lyg pūdų dešimties!..
Žemiausiai nusilenk, — kuodai nepajudės!
Didikas, tau sakau, — ne tik daug svėrė,
Ne kaip visi, — kitaip jis valgė, gėrė.
O dėdė! Jam kniaziūs prilyginsi, grafūs?
Jo žvilgsnis — apvaldus, jo būdas — atšovus.
Reikėjo įsiteikt dėl kokio nors dalyko,
Tai dvilinkas lankstydavos ir jis.
Tiktai per iškilmes jam rūmuos nepavyko —
Paslydęs trenkėsi pakaušiu į grindis.
Sugvergždė senis, suvaitojo...

Bet didenybė ji šypsniu apdovanojo:
Ir teikė susijuokt; o ką gi jis į tai?
Pakyla, tempiasi bei lenkiasi rimtai, —
Ir tyčiomis pargriūva antrą kartą!
Kvatojasi visi; jis priedui — trečią kerta...
Na? Kaip bus jūsiškai? Mes sakom — sumanus:
Pargriuvo skaudžiai jis, tačiau aukštai pakilo.
Tad, būdavo, kas gaus į vistą kvietimus?
Ką kitą rūmuose labiau už jį pamilo?
Maksim Petrovičių! Kas taip įtiks, kai reiks?
Maksim Petrovičius! Bent vyras!
Kas laipsnį gaut padės? Kas pensiją suteiks?
Maksim Petrovičius! O šiandien jūs — pagyros!

ČIACKIS

Tikrai pasinėšė pasaulis sukvailėt,
Jūs galite sakyt atsidusėję;
Kai mėgini palygint, pažiūrėt
Šiuos ir anuos laikus, kur užmarštin nuėjo, —
Atrodo, būta jų, o patikėt — sunku!
Kaip likta jų žymiais, kaip sprandas lenkt
[mokėta,

Kaip ne kare, o taikmečių laiku
Kovota kaktomis ant blizgančio parketo!..
Jei vargšas — panieka, su dulkėmis nutilk,
O jei esi aukščiau — šunuodegauk ir kilk!
Tai būta šimtmečio vien baimės ir klusnumo,
Su kaukėm prašieptom klusnybe prieš carus!
Ne dėdei šiuo žodžiu būt noriu įtarus, —
Nedrumsime jo palaikų ramumo.
Tačiau, sakysime, kas šiandien panorės —
Nors pataikavimo pagautas ir didžiausio —

Taip žmones juokint be garbės
Ir narsiai paaukot pakauši?
O senis štai, jo vienmetis koksai,
Matydamas, kaip tėškėsi tasai, —
Pats, išsinerdamas iš kailio nudėvėto,
Tikriausiai tarė: „Ak! Juk taip ir man
[reikėtų!..“
Nors šiandien paniekšaut mėgėjų dar šimtai,
Bet tramdo pašaipa ir gėda juos kietai.
Ne veltui šykščiai juos apdovanoja caras.

FAMUSOVAS

O viešpatie, jis karbonaras!

ČIACKIS

Ne, šiandien žmonės jau ne tie.

FAMUSOVAS

Juk jūs baisus žmogus!

ČIACKIS

Laisviau kvėpuoja,
[prašom —
Į juokdarius patekt jau nesiveržia jie.

FAMUSOVAS

Ką kalba jis! Ir kalba, tartum rašo!

ČIACKIS

Globėjų prilankyt, pažiovaut į lubas,
Tylėti, tūpčioti, pietauti,
Pabrukti kėdę kam ar kilstelt nosinaitę...

FAMUSOVAS

Jis sako laisvamaniškas kalbas!

ČIACKIS

Kas trūni sodžiuje, kas pakeliaut išvyksta...

FAMUSOVAS

Jis ir valdžios nepripažįsta!

ČIACKIS

Kas reikalui, ne asmenims tarnauja...

FAMUSOVAS

Aš drausčiau priartėt per šūvį, ne arčiau,
Prie sostinių tiems ponams, kur maištauja.

ČIACKIS

Na, pagaliau palikim tai verčiau!..

FAMUSOVAS

Nėra jėgų ir stinga jau kantrybės!

ČIACKIS

Tą jūsų šimtmetį aš keikiau įsikibęs,
Tačiau aš jį palieku jums:
Bet dalį skirkit mums —
Ir šiems laikams kaip mūsų kraitį,
Tada — galiu be ašarų apseiti.

FAMUSOVAS

Nenoriu jūs pažint, tvirkynių nekenčiu.

ČIACKIS

Aš jau baigiau.

FAMUSOVAS

Ausis užsikimšau, ne nauja!

ČIACKIS

O kam? Aš jų neižeidžiu.

FAMUSOVAS

greitakalbiškai

Štai švaistosi, pasauly plevėsauja,
Sugriš — iš jų dar tu tvarkos norėk!

ČIACKIS

Nebekalbu...

FAMUSOVAS

Prašau, pasigailėk!

ČIACKIS

Užtęst ginčus — ne mano tai silpnybė.

FAMUSOVAS

Ach, duok man šventąją ramybę!

SCENA III

Tie patys ir tarnas

TARNAS

įeina

Čia pulkininkas jus...

FAMUSOVAS

nieko nemato ir negirdi

Pakliūsi tu už tai!

Teisme prigriebs, kaip čia mane matai!..

ČIACKIS

Kažkas jus teikias aplankyti.

FAMUSOVAS

Aš neklausau — teisman!

ČIACKIS

Jus prašo išklausyti!..

FAMUSOVAS

Teisman! Teisman! Aš negirdžiu!..

ČIACKIS

Jūs atsigrįžkite! Sulaukėte svečių!..

FAMUSOVAS

atsisukdamas

Tai ką? Maištaujate? Sodoma prasidėjo!

TARNAS

Sergieį Sergiejičius. Gal leisite priimt?

FAMUSOVAS

atsistoja

Och, asilai! Reiks šimtąkart primint?
Priimk, prašyk, tuoj kviesk! pranešti jam
[reikėjo,

Kad namuose... Ir nešdinkis, skubėk!

Tarnas išeina

Ponuli, atsargiai, jam niekų nēplepėk:
Žymus žmogus ir įtakingas,
Ir apsikarstyti jis ordinais gabus;
Nors per anksti jam laipsnis šis garbingas,

Ne šiandien — ryt jis generolas bus.
Labai prašau, prie jo vaidink kuklūtį.
Ech, mielas Čiacki! Linksma, ne?
Jis lankosi čia po truputį,
O man smagu svečiai, pažįsti tu mane!
Maskvoj juk trigubai išpūsti viską moka:
Va, plepa, Soniušką jis rengias vest.
[Keistoka!
Gal būt, jis tos ir tyko valandos,
Bet aš sakysiu tau: dar nematau naudos
Nei šiandien, nei rytoj jaunikio piršt dukrelei;
Juk Sofja dar jauna. Be to, tai dievo valioj.
O į ginčus su juo, brolyti, nesileisk
Ir idėjas tuščias tu iš galvos išveisk!
Bet kurgi jis? Ir dingo kaip į balą ...
Aha! Nuėjo jis, tur būt, į kitą galą.
Skubiai išeina

SCENA IV

ČIACKIS

Kaip blaškosi! Ir ko gi jam taip dūkt!?
O Sofja? Gal ji bus jaunikį susigavus?
Ko bodisi manęs, lyg būčiau čia ne savas?
Galėtų ir jinaį čia būt!..
Kas Skalozubas jai? Tik tėvas klieidi juoju.
O gal ne vien tik tėvas? Ką žinai ...
Su meile atsisveikink amžinai,
Jei metams keleriems kur išvažiuoji...

SCENA V

Čiackis, Famusovas,
Skalozubas

FAMUSOVAS

Sergiej Sergiejičiau, čionai, pas mus!
Labai prašau, čia šilta, pasibūsime;
Sušalote — sušildysime jus
Ir tučtuojau mes židini įpūsime.

SKALOZUBAS

dusliu bosu

Kodėl jūs pats? Ir kam tų paslaugų?
Kaip karininkui, man tikrai net nesmagu!

FAMUSOVAS

Nejau draugams pasitarnaut neverta?
Sergiej Sergiejičiau brangus!
Kepurę dėkit, sekit karda;
Va, galit išsitiest — maigūnas patogus.

SKALOZUBAS

Kur įsakysite, — ten sėstelsiu truputį.

Visi trys atsisėda; Čiackis
atokiau

FAMUSOVAS

Ak, balandėl! Gal jums primint kukliai:
Juk mums giminėmis likimo leista būti,
Dėl valdinio neteks mums niautis atkakliai;
Nežinot jūs? Mat, aš greičiau žinias sugaunu!
Iš jūsų pusbrolio, jam dėkui, išgirdau:
Kas jums per giminė Nastazja Nikolavna?

SKALOZUBAS

Atleiskit, nežinau:
Pulke ji netarnavo mūsų.

FAMUSOVAS

Sergiej Sergiejičiau, ar šitie žodžiai jūsų?
Na! Jei jau giminė, tai aš prie jos šliaužte;
Surasiu ją net užjūrio krašte!
Ir pas mane tarnaut ne savas gali retas:
Vis seserėnai ir savų vaikaičių gretos;
Ne giminė Molčialinas tiktai,
Bet ji laikau, nes dirba man rimtai.
Kai rūpini kitiems kryželį ar vietelę,
Na, kaipgi nesuglobt savos genties žmogelio!
Va, jūsų brolis man kalbėjo kitados,
Kad jūs tarnyboje suteikę jam naudos.

SKALOZUBAS

Taip, tryliktais su broliu mes tarnavom —
Pradžioj — šaulių pulke trisdešimtam,
Vėliau gi — trisdešimt penktam —
Abu pasižymėti gavom . . .

FAMUSOVAS

Taip, taip! Laimingas tas, kieno sūnus toksai!
Juk ordinuką jau nešioja ir jisai?

SKALOZUBAS

Rugpiūty gavom juos už laikymąs atkaklų:
Jis su raiščiu, o aš — ant kaklo.

FAMUSOVAS

Kai žiūrime, koks mielas ir šaunus
Tas jūsų pusbrolis! Tai nuostabus žmogus.

SKALOZUBAS

Deja, tik per stipriai palinko į naujoves:
Jį rengėsi pakelt, o jis tarnauti liovės, —
Jį kaiman nuvedė vis knygos tos!

FAMUSOVAS

Jaunystė juk!.. Skaityt!.. Vėliau nustos!..
Jūs uolumu sau šlovę užkarliaujat:
Va, pulkininkas jau, o neseniai tarnaujat.

SKALOZUBAS

Man sekasi, draugai neužkerta kelių, —
Vakancijų man pilna pasidaro:
Senuosius išstumia keliu,
Jaunuosius sumala per karą.

FAMUSOVAS

Kas viešpačiui patiks, tą kels jis ir aukščiau!

SKALOZUBAS

Bet pasitaiko juk, kam klojasi geriau.
Kad ir penkioliktoji divizijoje... Na, ką gi —
Į generolą meskit akį...

FAMUSOVAS

Atleiskite, o jums ko trūksta pagaliau?

SKALOZUBAS

Tiesa, man pirmenybę teikė,
Bet paskui pulką net dvejus metus pravaikė.

FAMUSOVAS

Nejau tik iš paskos?
Užtat kituos dalykuos, nér šnekos,
Jus ne bet kam pavyti.

SKALOZUBAS

Ne, galim korpuse senesnių priskaityti:
Tarnauju aš nuo devintų tiktai.
Pakilt — kanalų daug, ir pradedu iš tolo...
Kaip filosofas koks, aš apsvarstau rimtai, —
Kad tik jau man pasiekus generolo...

FAMUSOVAS

Galvojat nuosekliai, duok dieve, būt sveikam
Ir generolą gaut, o jums paskui ilgam
Atidėlioti nevertėtų:
Generolienės jau reikėtų!

SKALOZUBAS

Man vest? Prieš tai aš nieko neturiu.

FAMUSOVAS

Tai ką, gal trūksta čia dukraičių, dukterų?..
Čia, Maskvoje, juk nuotakų lig valiai;
Jau ko, bet jų nunoksta kas meteliai!
Ak, mielasai, nors lažintis eiva:
Kur kitą sostinę surasit, kaip Maskva?

SKALOZUBAS

Distancijos plataus išsiskleidimo.

FAMUSOVAS

Juk skonis, balandėl, dalykas įpratimo,
Viskam įstatymų riba:
Štai, pavyzdžiui, pas mus, — seniai visi
[suprato, —
Tik dėl tėvų garbės ir sūnui pagarba.
Sakysim, niekis tu, bet jeigu susirado

Baudžiauninkų nors tūkstantukai du —

Jaunikis tu!

O jau kiti, nors ir gudruoliais pasijutę,

Išmokslinti, protingi — į namus,

Į šeimą nepateks, tegul keiksnoja mus.

Bajorams pagarboj tiktai pas mus ir būtil

Bet tai ne viskas dar! Mūs vaišės — ar juokai?

Kas pasibels pas mus, tą kviečiame mielai:

Čia durys atviros kviestiams ir neprašytiems,

· O ypač užsieniečiams šitiems;

Ar jie garbingi, ar tušti —

Mums vis tiek pat — visiems čia pietūs paruošti.

Paimkit maskviškius — jie nuo galvos lig

[kojų —

Kiekvienas antspaudą savotišką nešioja.

Tik pažiūrėkite į mūsų jaunuolius,

Broliavaikius, vaikaičius, sūnelius:

Mes baram juos, bet jie jau vyrai, stāčiai, —

Profesorius sukirs, nors dar

[penkiolikmečiai!

O seniai? Vos tiktai pagauna įniršimas,

Kaip sprendžia reikalus: kas žodis —

[pasmerkimas!

Bajorai! Niekam, mat, jie pataikaut nemoka

Ir valdžią retkarčiais vainója gan šiurkštokai.

Bet jeigu iš šalies nugirstų kas... — bėda!

Beje, naujovių jie nesiūlo... niekada,

Apsaugok, dieve!.. Ne!.. Jie kimba, širsta

Ant šio, ant to, — kas tik užeis galvon —

Pašūkauja karštai ir... išsiskirsto.

Tikrieji kancleriai, išėję atsargon!

Sakau aš jums, — pagerbt juos ne pro
[šalį —

Ateis diena, parodys, ką jie gali.
O damos? — Suvaldyk, susikalbėk su jom —
Visus nuteisia jos, tik nėr teisėjų jom;
Kai visos ima staugt, susėdus pakortuoti,
Kantrybės, dieve duok! Juk vedęs pats buvau.
Kareivių kuopą jos galėtų komanduoti!
Senato posėdžiuos sėdėtų ne blogiau!
Irina Vlasjevna! Lukerja Aleksievna!
Tatjana Jurjevna! Pulcherija Andrievna!
O matė kas dukras, — įsimylės tikrai!
Karalius Prūsijos čia lankės neseniai:
Stebėjos ne juokais jisai Maskvos panelėm —
Doringumu, ne jų akelėm.

Išties, ar gali būt išauklėtos labiau?
Kas apsirengs už jas puošniau?

Jau reikia joms ir krepų, ir taftučių;
Žodelio neištars, neperkreipę lūpučių;
Dainuoja romansus, prancūziškus, retus
Ir gaidas sugeba aukštąsias išvedžioti;

Prie karininkų — kaip medus
Ir tik todėl, kad patriotės.

Griežtai sakau: vargu surasit, va,
Jūs kitą sostinę, kad būtų kaip Maskva!

SKALOZUBAS

Jei tektų atvirai kalbėti, —
Daugiausia jai gaisrai padėjo išgrožėti.

FAMUSOVAS

Nebeminėkit jau, ar zirzia dar mažai!
Dabar — ir tie šaligatviai platieji,
Naujoviški keliai, nauji namai!

ČIACKIS

Namai — nauji, bet prietarai — senieji.
Tad džiaukitės! Jų mados nei gaisrai
Nesunaikins, nei laikmečiai rūstieji.

FAMUSOVAS

Čiackui

Ech, užsirišk mazgelį, būt kantrus!
Prašiau tik patylėt — ne didelės malonės.

Skalozubui

Atleiskit, mielasai! Tai Čiackio, to velionies,
Andriejaus Iljičiaus, bičiulio, va, sūnus.
Nenori, mat, tarnaut, — prasmės esą per mažą!
O panorėtų — būtų nuodarbų.
Kaip gaila, o su galva jis, gabus!
Ir puikiai verčia, dailiai rašo.
Su šitoku protu galėtų pagaliau...

ČIACKIS

Apgaildestaukite ką kitą, bus geriau!
Gana tuščių kalbų, — klausyti man pakakol

FAMUSOVAS

Ne vienas tai kalbu, — visi tą patį sako.

ČIACKIS

O kas teisėjai tie? Jau nuo žilų dienų
Jie laisvei priešingi, nelauk jų pritarimo.
Jie semias išminties iš laikraščių senų —
Laikų Očiakovo arba karų dėl Krimo;
Šokdinti jie visus norėtų iš eilės;

Tą pačią giesmę traukia susidėję:

Nemato jie, tiesiog stebies! —

Kad juo jie senesni, juo ir giesmė blogėja...

Tėvai tėvynės, jūs parodykit mums tuos,

Kurių mes pavyzdžiais pasektume darbuos?

Sakysite, gal tie, kur plėšt turtus įpratę

Ir slepiasi nuo teismų už giminių pečių?

Sakysite, gal tie, kur rūmų prisistatė

Ir ūžia, siautėja kasnakt lig paryčių? —

Kur prašalaičiai tie ir agentai visokie

Šlykščiausias niekšystes gaivina praeities...

Kam neužčiaupia nūn Maskvoj burnų, išties,

Tie pietūs, vakarienės, šokiai?

Sakysite, gal tas, kuriam jūs kažkada

Mane dar kūdikį, dėl kažkokių kvailybių,

Vien dailiai nusilenkt vežiodavot dažnai?

Gal Nestoras niekšingų įžymybių,

Vis apsuptas didžios tarnų minios?

Kaip jį užstodavo, kai kildavo peštynės,

Kiekkart jie garbę jo ir net gyvybę gynė,

O jis — į tris šunis išmainė juos!!!

Sakysite, gal tas, kurs gurguolėm gabeno,

Išplėšęs iš tėvų, baudžiauninkų vaikus?

Baletą steigė, mat! Vardu kažkokio meno

Šokdino zefirūs, skraidino amurūs, —

Visa Maskva žavėjosi! Stebėjos!

Bet skolos jį prispaudė vieną dieną:

Jo amurus išblaškė vėjas —

Neliko jų, išpardavė po vieną!..

Štai jie, sulaukę jau pražilusių plaukų!

Štai ką mes turim gerbt, kai nėr žmonių iš

[viso!

Štai mūsų kritikai, kurie per daug įgriso!
Lai tik pabando kas iš mūsų jaunų žmonių
Netykoti tarnyboj pakėlimo
Ar laipsnių neieškot, o mokslo siekt žinių
Ar trokšti tikro pažinimo;
Lai dievas sieloje kam uždega staiga
Karščiausią polinkį į meną stebuklingą, —
Tuo įims jie klykt: „Pasaulio pabaiga!“
Ir išgarsės jisai galvočium pavojingu.
Munduras! Vien tik jis! Senosios jų buities
Laikais jis slėpdavo — puošnus, spurgai,
siūlelės! —
Klaikybę dvasios jų, niekybę išminties.
O lemtas juk ir mums tasai pat kelias!
Munduras klupdo juk dukrytes ir žmonas!
Aš pats dar neseniai jaučiau jam daug
švelnumo!
Bet pabaigta su juo, praaugau tas dienas!
Bet kurgi jam tada surasi atsparumo,
Kai, būdavo, vieni iš gvardijos arba
Kiti iš rūmų čia parvyksta kieminėtų
Ir šaukia moterys: ura!
Kykus oran iš džiaugsmo mėtė!

FAMUSOVAS

sau

Privirs jis man bėdos, tikiu!

Garsiai

Sergiej Sergiejičiau, lekiu:

Kabinete aš būsiu.

Išeina

SCENA VI

Skalozubas, Čiackis

SKALOZUBAS

Patinka man! Iš daugel pusių
Jūs palietėt čia, iš kalbos,
Klaidingas pažiūras Maskvos:
Jai viskas — gvardija, gvardiečiai, gvardijonys;
Jų auksu, apvadais, kaip saule, stebis žmonės!
O kuo gi armija pirmoji negera?
Lieknumas talijų, darna — smagu žiūrėti!
Ir karininkų ten yra,
Kurie jau moka net prapcūziškai kalbėti.

SCENA VII

Skalozubas, Čiackis,
Sofija, Liza

SOFIJA

Įbėgusi puola prie lango
Ach, dieve! Krito jis! Užsimušė!..
Krinta be sąmonės

ČIACKIS

Kas? Kas?

Kada?

SKALOZUBAS

Nutiko kas?

ČIACKIS

Apalpo ji iš baimės.

SKALOZUBAS

Iš kur? Kurių galų?

ČIACKIS

Prisitrenkė kažkas!

SKALOZUBAS

Gal senį bus ištikusi nelaimė?

LIZA

triūsdama apie panelę

Kam skirta, — neišvengs bėdų.

Ant arklio jau Molčialinas sėdėjo...

Arklys gi — šast piestu,

O jis į žemę stačiagalviais dėjo...

SKALOZUBAS

Tai prastas raitelis: pritraukė pavadžius!

Pažvelgt, ką sutrenkė — ar šoną, ar pečius?

Išeina

SCENA VIII

Tie patys, be Skalozubo

ČIACKIS

Greičiau sakyk, kaip jai padėti?

LIZA

Vandens... Tenai, ana.

Čiackis bėga ir atneša vandens;
toliau kalba pusbalsiu,
kol atsigauna Sofija

Stiklinėn pilkit.

ČIACKIS

Jau pilna.

Skubėk raiščius atrišinėti,
Jai smilkinius actu suliek,
Šlakstyk ją vandeniu. Žiūrėk:
Kvėpuoja jau laisviau... Gal nešam?
Gal pavėduot?

LIZA

Vėduoklė, prašom.

ČIACKIS

Pro langą žvelk, antai —
Molčialinas ant kojų jau, matai!
Dėl niekų sielojas panelė.

LIZA

O taip! Panelė nelaiminga, —
Jos būdas toks, kad ji žiūrėt negali,
Kai žmonės galva žemėn sminga.

ČIACKIS

Ją vandeniu suvilgyk dar.
O taip... labiau... daugiau...

SOFIJA

giliai atsidusdama

Kas jūs? Kur
[aš dabar?

Aš lyg iš miego pabudau...

Skubiai ir garsiai

O jis? Kas jam? Kodėl jo nematau?

ČIACKIS

Lai sau jis sprandą nusigrūda —
Vos nemirėt dėl jo juokų...

SOFIJA

Mane šaltumas jūsų žudo!
Žiūrėt į jus, klausyt nebeturiu jėgų.

ČIACKIS

Gal liepsit man už jį kentėti?

SOFIJA

Turėtumėt nubėgt, ten būt ir jam padėti!..

ČIACKIS

Pagalbą metęs, aš turėjau pult laukan?

SOFIJA

Ir kas jūs man?

Tiesa, kitų kančia — jums malonumą teikia;
Nors tėvas žūtų čia — jums būtų tik juokai.

Lizai

Ach, bėkime...

LIZA

pasivesdama ją į šalį

Kur? Jums atsikvošėti reikia!

Pažvelkite langan, — va, gyvas gi jisai!

Sofija persisveria pro langą

ČIACKIS

Baikštumas! Išgastis! Skubėjimas! Alpimas!

Tegali taip jausmus sukrėst

Tiktai vienintelio bičiulio netekimas.

C.

SOFIJA

Jau grįžta. Rankos tik negali jis ištiesti!

ČIACKIS

Su juo aš užsimušt norėčiau...

LIZA

Dėl draugystės?

SOFIJA

Ne, gyvas likite! Ir kam jums tos kvailystės!

SCENA IX

Sofija, Liza, Čiackis,
Skalozubas, Molčialinas
(su parišta ranka)

SKALOZUBAS

Pakilo, sveikas, tik ranka

Truputį užgauta;

Tuščiai aliarmas čia sukeltas.

MOLČIALINAS

Išgąsdinau, atleiskite, aš kaltas!

SKALOZUBAS

Na, nemaniau, kad tai sukelt galės

Jums iritaciją. Galvotrūkčiais įskridot —

Apstulbome! — ir tuoj be žado kritot!

Ir ką gi? — Baimė be prasmės.

SOFIJA

nežiūrėdama į juos

Pati matau, kai atsigodžiau, —

Tačiau tebedrebu visa.

ČIACKIS

sau

Molčialinui nė žodžio!

SOFIJA

toje pačioje pozoje

Aš būsiu atvira; tiesa,

Nesu baikšti. Juk būna, — kas nežino, —

Apvirsta karieta, pakėlė — aš tuojau

Ir vėl galiu važiuot toliau;

Bet jei tik kas kitiems — mane labai baugina,

Nors aš nelaimės tos nebūčiau liečiama,

Nors nepažįstamas, vis tiek — skubu padėti.

ČIACKIS

sau

Ji prašosi atleidžiama,

Kad kartą teko štai ir jai pasigailėti!

SKALOZUBAS

Man leiskite papasakot, — žinia:

Kniazienė Lasova čia maišos kažkokia —

Našlė, jojikė ji, — bet nér atsitikimo,

Kad būtų vyrų daug su ja per išjojimą, —

Dabar prisitrenkė rimtai;

Žokėjus sulaikyt nespėjo nuo griuvimo,

Mat, musę gaudė jis, o ji — ir kibirdai...

Nuo svorio, sako, ji ir taip iš balno svyra,

O jau be šonkaulio bus visiškai sunku,

Tad atramai sau ieško vyro.

SOFIJA

Ach, ponas Čiacki, kaip laiku!

Ar negalėtumėt jai būt mielaširdingas!

Nelaimėj artimui jūs toks neabejingas!..

ČIACKIS

O taip! Tikrai toksai buvau,
Kiek apie jus aš puldinėjau
Ir tryniau jus, ir šlakstinėjau,
Kam teksit, nežinia, bet jus atgaivinau.
Ima skrybėlę ir, išeina

SCENA X

Tie patys, be Čiackio

SOFLJA

Ateisit vakare?

SKALOZUBAS

Kelintą liepsit būti?

SOFLJA

Geriau anksčiau. Atvyks pažįstamų, draugų, —
Fortepjonu pagros, pašoksime truputį.
Mums gedulas, kelt balius — negražu.

SKALOZUBAS

Gerai, bet dar užeit tėvukui pažadėjau —
Einu. Lenkiuos.

SOFLJA

Sudie.

SKALOZUBAS

spausdamas Molčialino ranką
Jums tarnas paslaugus.
Išeina

SCENA XI

Sofija, Liza, Molčialinas

SOFIJA

Molčialinai! Ir kiek dėl jūsų iškentėjau!
Juk žinote, koks esat man brangus!
Kam taip neatsargiai statyt grėsmėn gyvybę?
O kaip ranka? Neskauda jau?
Gal jums lašų? Gal jums prigult geriau?
Pasiųsim daktaro: nepaisyti — blogybė.

MOLČIALINAS

Kai parišau, tai skauda jau menkai.

LIZA

Kertu lažybų, — vien juokai!
Jums tinka, jums dailu, tad reikia parišimo;
Tik ne juokai, kaip jums išvengt kalbų,
[šmeižimo:
Juk Čiackis nepraleis, išgarsins! Bus gražu!
Ir Skalozubas dar, sau pakedenęs kuodą,
Alpimą pavaizduos, atmieš šimtais dažų...
Ir jis gabus juokaut! O juoktis — kas neduoda!

SOFIJA

O kas gi jie man pagaliau?
Jei noriu — myliu sau, nenoriu — pasakau.
Molčialinai! Ar aš, jiems esant, neištverčiau?
Įėjote, — aš lūpų nepravėriau,
Net atsidusti nedrįsau balsu,
Į jus pažvelgt, paklausti prie visų.

MOLČIALINAS

Ne, Sofja Pavlovna! Jums kenkia atvirumas.

SOFIJA

Kaip slapukauti man išmokyti?
Norėjau aš pas jus pro langą šokti.
Jie niekis man visi! Kas man jų santūrumas?
Juokinga? — tesijuoks; jei pikta — tesikeiks.

MOLČIALINAS

Bet atvirumas tik pakenkti mums galėtų.

SOFIJA

Negi jus dvikovon iššaukt jie įsigeis?

MOLČIALINAS

Liežuviai, jei pikti, — prilygsta pistoletui...

LIZA

Dabar, va, pas tėvuką jie visi;
Kad taip jūs šmurkšt pas juos — drąsi,
Linksma, guvi, nerūpestinga:
Kai sakoma, kas miela mums, —
Mes tikime, nes tai patinka!
Su Čiackiu, — ką gi reikėtų jums —
Švelni vaikystė prisiminti
Ar švystelt vieną kitą mintį:
Lipšnus žodelis, šypsena —
Kas myli, tam ir to gana.

MOLČIALINAS

Aš nedrįstu patarinėti.

Bučiuoja ranką

SOFIJA

Jūs norite? Einu, nors meilikaut — kančia!
Bijau, vaidybos šios galiu neištesėti.

Kam Čiackį užnešė nūn dievas čia?

Išeina

SCENA XII

Molčialinas, Liza

MOLČIALINAS

Ech, tu išdykėle! Ir ko manęs lenkiesi?

LIZA

Prašau paleist, ir be manęs jūs dviese.

MOLČIALINAS

Veidelis tartum žarija!

Kaip myliu aš tave!

LIZA

Panelės — ne?

MOLČIALINAS

Aš ją,

Tarnybos spaudžiamas, tave...

Nori ją apkabinti

LIZA

Iš nuobodumo?

Šalin rankas, ir kam to glumo?

MOLČIALINAS

Turiu aš tris dalykėlius:

Tai tualetas toks, gražiai išgraviruotas:

Iš šonų turi jis, viduj — veidrodėlius,

Aplink — vien raiziniai ir visas paaukuotas;

Pagalvė — ištisai karolių marginys

Ir perlamutrinis dar vienas rinkinys:

O ādatinė! O kas per žirklutės!

O pūdrinė, žemčiūginės akutės!

Ten brangūs tepalai ir lūpoms pomada;

Flakonai kvepalų: jazminas, rezeta.

LIZA

Jūs žinote, — man tie daiktai galvos nelaužo;

Kodėl, sakykite, meldžiu,

Su panele rimti, o su manim — padauža?

MOLČIALINAS

Šiandieną aš sergu ir būsiu su raiščiu,

Tad per pietus ateik pabūti, aplankyti:

Galėsiu tau teisybę pasakyti.

Išeina pro šonines duris

SCENA XIII

Sofija, Liza

SOFIJA

Tėvuko neradau — ten nieko nebėra.

Šiandieną aš sergu — pietaut neinu prie stalo.

Pranešk Molčialinui, pašauk jį, būk gera, —

Jis aplankyt mane privalo.

Nueina į savo kambarį

SCENA XIV

LIZA

Na, jau ir žmonės gi čionai!

Jis prie manęs, prie jo — jinai!

O aš... viena bijau tos meilės, lyg apglušus!

Bet kaipgi nepamilt indauninko Petrušos!

TREČIASIS VEIKSMAS

SCENA I

Čiackis, vėliau Sofija

ČIACKIS.

Sulauksiu jos, — ir teprisipažįsta:
Molčialinas galvoj ar Skalozubas? Kas?
Molčialinas! — Kvailesnį kas suras?..

Pasigailėtina menkystė!

O gal išpruso? O anas? —

Užkimėlis, fagotą primenąs, —

Už mane vrus, šokius — ant surduto

[žvaigždynas!]

Taip, meilė nedykai akla vadinasi.

O man...

Ieina Sofija

Jūs čia? Ak, kaip puiku,

Norėjau jus matyt.

SOFIJA

Į šalį

Ir kaip jis ne laiku!

ČIACKIS

Tikriausiai ne manęs jūsėjote ieškoti!

SOFIJA

Neieškau jūsų aš.

ČIACKIS

Norėčiau sužinoti, —
Beje, šis klausimas nelauktas ir staigus:
Ką mylite?

SOFIJA

O viešpatie! visus!

ČIACKIS

O ką labiau?

SOFIJA

Savus. Jų daug galėtų būti...

ČIACKIS

Ir už mane labiau?

SOFIJA

Truputį.

ČIACKIS

Ir ko dar aš tikiuos, kai nutarta griežtai!
Man kilpon list, o jai — juokai.

SOFIJA

Gal tiesą norit sužinoti?
Vos pastebit žmogaus mažiausius
[keistumus,

Jūs darotės per daug smagus:
Pasinešat jį pašaipom vanoti,
O jūs patsai...

ČIACKIS

Juokingas aš? Tiesa?

SOFIJA

Taip! Tonas tas ir išvaizda visa,
Ir begalės kitokių ypatumų.
Už ką patirt ir jums vertėtų šių kartumų.

ČIACKIS

Aš keistas jums? Kas į ne keistą panašus?
Gal, pavyzdžiui, tasai, kurs primena glušus —
A la Molčialinas...

SOFIJA

Tie pavyzdžiai girdėti.
Matyt, sutvertas jūs tulžies nesigailėti;
Tad netrukdyčiau, — bus geriau.

ČIACKIS

sulaikydamas ją
Palaukite!
Į šalį
Su ja reikės kalbėt gudriau.

Garsiai

Na, liaukimės! Vaidai į šalį.
Molčialiną peikiau, aš kaltas, neteiskus;
Gal būt, jis nebe tas, kas prieš trejus metus:
Juk žemėje net daug kas keistis gali —
Ir valdžios, ir orai, ir protai... Kas neleis?
Yra žymių žmonių, — garsėja jie kvailiais:
Tai kaip prasti kariai, tai kaip blogi poetai,
Tai kaip... bijau sakyt... Bet štai manyt
[pradėta, —

O ypač šiuo, paskutiniu metu, —
 Jog daug pažengę jie protu...
 Gal būt, Molčialinas genialiai protingas,
 Bet kurgi jo aistra? Kur tie karšti jausmai? —
 Kad jam be jūsų būt pasaulis šis niekingas,
 Ir viskas — vien tuštybė, pelenai?
 Kad jo širdies kiekvienas suplakimas
 Prie jūsų artintų, uždegtų jį karščiu?
 Kad būtų darbu, siekimu ir minčių
 Jo siela jūs? Jo įkvėpimas?
 Aš tai tikrai jaučiu, tik man išreikšt sunku;
 Kas verda manyje ir veržias iš krūtinės,
 Net savo priešui to linkėti per žiauru,
 O jis?... Sau murkso galvą nunarinęs.
 Tylenis! Žinoma, apkiautėlis baisus;
 Dar, dievažin, ko lauk iš tokio pasalūno;
 Ir, dievaži, už jį kiek prigalvojęt jūs,
 Ko nieko panašaus galvoj jo net nebūna.
 Tur būt, gėrėdamasi juo, savus
 Jam suteikėt privalumus;
 Čia nieko dėtas jis, jūs čia kur kas kaltesnė.
 Ne! Ne! Jau jo galva pasikeitė, gudresnė...
 Bet argi jums jisai? Prašau, atkirskit man!
 Žinodamas, ne taip kentėsiu, kaip lig šiolei.
 Sakysit, kaip bičiuliui artimam,
 Kaip augusiam drauge, kaip broliui, —
 Turiu aš sužinot tuojau;
 Vėliau,
 Nuo beprotystės aš tikrai pagyt galėsiu:
 Atvėsti ir atšalt išvyksiu kuo toliau,
 Ir meilė ten atauš; o po pasaulį jau
 Ieškoti užmaršties ir linksmintis — mokėsiu!

SOFIJA

sau

Nenorom galvą apsukau!

Garsiai

Kam apsimesti?

Galėjo ranką gi Molčialinas prarasti,

Dėl jo aš baimę pajutau.

Jums tuo metu čia pasitaikė būti,

O nesusivokėt, kur priežastis tikra:

Juk aš bet kam galiu užjaust truputį;

Bet ir spėliojimuos, gal būt, tiesos yra,

Todėl ginu aš jį karščiausiai.

Sakau stačiai, — kam būti įkyriam

Ir žodžiais taip nesantūriam?

Ir kam tulžies eikvoti šitaip gausiai,

Kad net ramiausiasis užkliūva jums?.. Baisu!

Vos vardą jo kas pamini balsu, —

Tuoj jūsų sąmojų kruša jam atitenka.

Juokaut! Ir tik juokaut! Kaip jums jėgų

[pakanka?..

ČIACKIS

Ak, viešpatie! Nejau iš tų esu,

Kieno būties prasmė vien juoktis iš visų?

Juokingų sutinku, tad pajuokauju;

Deja, su jais dažniausiai nuobodžiauju.

SOFIJA

Be reikalo: tatai jūs verskite kitiem;

O su Molčialinu netektų nuobodžiauti,

Tik reiktų jums arčiau susipažint abiem.

ČIACKIS

gyvai

Ir kam reikėjo taip su juo susidraugauti?

SOFIJA

Nė nesistengiau aš. Susiejo dievas mus.

Žiūrėkit, namuose jis palenkė visus.

Trečius metus tėvukui jis tarnauja,

Tas priekabus, ūmus be priežasties,

O jis tylėjimu jo rūstį atmaldauja,

Nes atlaidžios širdies.

Nors, nemeluojant,

Norėtų ir jisai pasižmonėt smagiau,

Bet ne: nuo senių jis nė žingsnio tolėliau;

Mes šėlstame, kvatojam,

O jis — smagu ar ne — prasėdi ten perdien

Ir lošia...

ČIACKIS

Lošia visą laiką!

Ir tyli sau, kai bara jį išvien!

I šalį

Negerbia jo, glušu jį laiko.

SOFIJA

Jo protas paprastas; todėl nėra jisai

Vieniems — lyg genijus, kitiems gi — lyg
[raupsai:

Staigus ir atžarus, kurs nusibosta veikiai,

Kurs triuškina ir plūsta be malonės,

Kad apie jį bent ką šnekėtų žmonės;

Ar šitoks protas šeimai laimę teikia?

ČIACKIS

Rimti pamokslai čia ar satyra aštri?

Į šalį

• Skatiko ji neduoda užu jį.

SOFIJA

Geriausių

Savybių turi jis: tylus ir nuolaidus,
Jo sieloje nėra jokios kaltės tikriausiai,

Tad veidas visad toks ramus;
Kitų nei į akis, nei už akių negylė,
Tai matote, už ką jį pamilau!

ČIACKIS

sau

Juokauja! Jo tikrai nemyli.

Garsiai

Galėčiau jums išbaigt tiksliau
Molčialino portretą.
Skalozubas kaip? Tokių juk vyrų — reta!
Už armiją — jis galvą paguldys!
O koks liemuo! Koks veidas! —
[veterano!
O balsas koks! — tiesiog herojus jis...

SOFIJA

Ne manojo romano.

ČIACKIS

Ne jūsų? Kas atspės, kokia ta jūs širdis?

SCENA II

Čiackis, Sofija ir Liza

LIZA

pašnibždomis

Panele, pasekui mane ir jis,
Štai Aleksiej Stepaničius atėjo.

SOFIJA

Atleiskite, išeiti aš turiu.

ČIACKIS

Kur?

SOFIJA

Pas kirpėją...

ČIACKIS

Juk palauks...

SOFIJA

Reples sudėjo...

ČIACKIS

Ma jį dievai...

SOFIJA

Svečių bus, negaliu.

ČIACKIS

Tiek to! Palikote man paslaptim ir vėlei.
Tačiau man leiskite užeit nors valandėlei
Į jūsų kambarį, visai nors neilgam;

Ten viskas miela — oras, sienos!..
Sušildys, atgaivins, leis atsikvėpti man
Atsiminimai tie ir greit prabėgę dienos!
Nors valandėlei tik, — nebūsiu įkyrus...
O paskui, — žinote! — narys aš Anglų klubo —
Ten pasakodamas, aš stebinsiu visus
Molčialino protu ir siela Skalozubu.

Sofija trukteli pečiais, išeina į
savo kambarį ir užsidaro;
paskui ją išeina ir Liza

SCENA III

Čiackis, vėliau Molčialinas

ČIACKIS

Ak, Sofija! Nejau Molčialiną rinkais?!
O kuo ne vyras! Kas, kad maža proto teko!
Bet apsikraut vaikais
Kam proto nepakako?
Toks paslaugus, kuklus, raudoni jo žandai...

Ieina Molčialinas

Va, sėlina... Ir vis neiškalbus jis klaikiai...
Gal burtais jos širdin tu kelią suradai?

Kreipiasi į jį

Ir mums, drauguž, išsikalbėti reikia, —
Neteko dar susipažint arčiau.

Na, kaip gyvuoiate jūs čia?
Smagiai? Be rūpesčių dienas tūpsenat?

MOLČIALINAS

Kaip ir anksčiau.

ČIACKIS

O kaip anksčiau gyvenot?

MOLČIALINAS

Vienodai visada — plušu, krutu kol kas.

ČIACKIS

Tai plunksną graužiate, tai kortą į rankas?
Ir vengiat peržengti šią nustatytą ribą?

MOLČIALINAS

Už pastangas ir nuopelnus kitus
Per visą šią archyvuose tarnybą
Apdovanotas aš buvau jau tris kartus.

ČIACKIS

Panūdote garbės ir kilmingumo?!

MOLČIALINAS

Juk turi talentą visi...

ČIACKIS

O jūs iš tų?

MOLČIALINAS

Aš — du:

Tik saikingumą ir stropumą.

ČIACKIS

Labai geri abu: visus atstoja jie!

MOLČIALINAS

Negavot laipsnio jūs? Tarnyboj nesėkmė?

•
ČIACKIS

Juk iš žmonių tie laipsniai tenka gauti,
O žmonės gali ir prašauti.

MOLČIALINAS

Kaip mes stebėjomės!

ČIACKIS

Ir ko stebėtis čia?

MOLČIALINAS

Mes apgailėjom jus...

ČIACKIS

Ak, pastanga tuščia.

MOLČIALINAS

Tatjana Jurjevna kažką visiems kalbėjo,
Iš Peterburgo grįžus širsdama,
Jog jūsų pažintys, ministrų parama...
Paskui staiga...

ČIACKIS

O ji ko rūpintis pradėjo?

MOLČIALINAS

Tatjana Jurjevna?

ČIACKIS

O kas ji per viena?

MOLČIALINAS

Tatjana Jurjevna?

ČIACKIS

Neteko jos matyti.

Girdėjau, kad tuščia...

MOLČIALINAS

Ne ta bus, reik manyti.

Tatjana Jurjevna!.. Labai garsi dama,

Be to, tik tie jai giminės ir brangūs —

Kas turi laipsnius arba rangus;

Tatjaną Jurjevną aplankius būt naudos...

ČIACKIS

O kam gi?

MOLČIALINAS

Taip! Pas ją mes nuolatos

Surandam prieglobstį, kai gresia bėdos kokios.

ČIACKIS

Lankau aš moteris, bet reikalais kitokiais.

MOLČIALINAS

Ji paprasta, miela, kiek turi pažinčių!

Balius ji kelia turtingiausius —

Kalėdom pradedant lig užgavų pačių —

Ir vasarą šventes puošniausias.

Ar negalėtumėt tarnaut Maskvoj, čionai?

Ir gauti ordinus, ir pagyvent linksmai?

ČIACKIS

Kai dirbu aš, tai linksmintis paliauju;

Kai pramogaujam — pramogauju;

O sumaišyt krūvon verslus šiuos du

Mėgėjų begalės; deja, aš ne iš tų!

MOLČIALINAS

Atleiskit! Čia kaltės ieškoti mes nepratę.
Foma Fomičius štai — pažįstat jį?

ČIACKIS

Tai kas?

MOLČIALINAS

Tą patį prie trijų ministrų skyrių vedė;
Pas mus jį perkėlė...

ČIACKIS

Kas tokį kur suras? —
Tuštybė, ne žmogus; pakvaišėlis niekingas!

MOLČIALINAS

Nejaugi? Pavyzdžiu čia laiko jo raštus!
Ar skaitėt jūs?

ČIACKIS

Skaityt kvailybėm neskubus,
Kai ypač pavyzdingos.

MOLČIALINAS

Ne, jį su dideliu malonumu skaičiau;
Kai ne kūrėjas aš...

ČIACKIS

Iš viso ko matyti.

MOLČIALINAS

Tai savo nuomonę aš reiškiu kuo mažiau...

ČIACKIS

Ir kam ją taip taupyti?

MOLČIALINAS
Jaunam juk nuodėmė tikra
Turėti nuomonė sava.

ČIACKIS

Drauguž, mes ne vaikai, paikystės išgyventos;
Kodėl gi nuomonės tik svetimos mum šventos?

MOLČIALINAS

Juk priklausyt mums tenka nuo kitų.

ČIACKIS

Kodėl gi „tenka“?

MOLČIALINAS

Mes juk laipsnių neaukštų.

ČIACKIS

beveik garsiai

Su šitokiais jausmais, su tokia siela savo, —
Ir mylimas! . . Dievaž, viliūgė, pajuokavo!

SCENA IV

Vakaras. Visos durys atviros,
išskyrus Sofijos miegamojo
duris. Perspektyvoje matyti
keli apšviesti kambariai. Tar-
nai triūsia, vienas jų, vyres-
nysis, kalba:

Ei, Filka, Fomka, na, gyviau!
Čion kortoms lošt stalus, kreidos, žvakes tuojau!
Beldžia į Sofijos duris

Greičiau praneškite panelei, Lizavieta:
Natalja Dmitrievna su vyru, ir daugiau
Matyti jau kieme karietų.

Išsiskirsto; Čiackis Ileką vieną

SCENA V

Čiackis, Natalja Dmitrijevna (jauna dama)

NATALJA DMITRIJEVNA

Ar tik neklystu aš?.. Iš veido jis! Nejau?..
Ach, ponas Čiacki! Jūs? Tikrai nesitikėjau.

ČIACKIS

Nustebot! Žvalgote nuo kojų lig galvos;
Nejau per tuos metus aš pasikeist turėjau?

NATALJA DMITRIJEVNA

Tariau jus esantį tolokai nuo Maskvos.
Seniai čia?

ČIACKIS

Tik grįžau.

NATALJA DMITRIJEVNA

Ilgam?

ČIACKIS

Žiūrėsiu dar.

O jūs visai kita dabar!

Pilnesnė nei anksčiau ir baisiai net graži!

Kaip pajaunėjęt, pagyvėjęt;

Koks žvilgsnis, koks šypsnyš! Ugnis jūs, dievaži!

NATALJA DMITRIJEVNA

Juk ištekėjau aš.

ČIACKIS

Seniai sakyt turėjot!

NATALJA DMITRIJEVNA

O vyras, — koks šaunus! Man žodžių jam nėra!
Aš supažindinsiu, jūs patys pamatysit.

ČIACKIS

Prašau.

NATALJA DMITRIJEVNA

Jis tuoj ateis, ir aš esu tikra,
Kad jums patiks! Puikus! — jūs pasakysit.

ČIACKIS

Tikiu: jums vyras jis.

NATALJA DMITRIJEVNA

O ne! Ne vien jau tuo...

Iš viso, — gero būdo, su protu,
Platon Michailičius — palaima, ne vyriškis!
Dabar atsargoje, anksčiau — kariškis,
Ir tvirtina visi, pažinę jį pirmiau, —
Toks talentas ir toks narsus... Jei tik norėtų,
Jei patarnavęs būt ilgiau —
Seniai komendantu jis Maskvoje sėdėtų.

SCENA VI

Čiackis, Natalja Dmitrijevna, Platonas Michailovičius

NATALJA DMITRIJEVNA

Maniškis štai, Platon Michailičius.

ČIACKIS

Tikrai!

Seni pažįstami! Likime! Mes draugai!

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Brolau! Ach, Čiacki, tu?

ČIACKIS

Platonai mielas, bravo!

Džiaugiuos — susitvarkei gyvenimą tu savo!

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Na, juk matai, brolau:

Maskvietis aš ir vedęs jau!

ČIACKIS

Štai pamiršti draugai, stovyklos, žygiai mūsų?

Aptingęs ir romus?

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

O ne, turiu aš triūsų:

Duetui pritariu fleita —

A-moll . . .

ČIACKIS

Prieš penkerius metus kur grojai tą?

Na, žinom, vedusiam — svarbiausia pastovumas,

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Kai vesi, tai mane tu prisimink, brolau!
Taip švilpti ir tave išmokys nuobodumas.

ČIACKIS

Iš nuobodumo? Kaip? Jam duoklę moki jau?

NATALJA DMITRIJEVNA

Platon Michailičiui tokie darbai vis knieti,
Kokių dabar nėra: pratimai jam, žvalgyt,
Maniežas... Nuobodžiaut jau pradeda kasryt.

ČIACKIS

O kas gi liepia tau, drauguži, dykinėti?
Grįžk! Eskadroną duos! Tu kuo pulke buvai?

NATALJA DMITRIJEVNA

Platon Michailičiui su sveikata blogai.

ČIACKIS

Su sveikata blogai? Tai keista!

NATALJA DMITRIJEVNA

Reumatą turi jis, ir vis galvą jam svaigsta.

ČIACKIS

Tik pajudėk daugiau. Į kaimą, į laukus,
Ant žirgo! Vasarą juk sodžiuje — dangus!

NATALJA DMITRIJEVNA

Platon Michailičius temėgsta Maskvą, miestą;
Pražūtų užkampy, jei kas ten jį nusviestų!

•
ČIACKIS

Jam prireikė Maskvos ir miesto...

[Juokdary!

O pameni anksčiau?

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Taip, brol! Bet kas daryt!

NATALJA DMITRIJEVNA

Ach, mano tu vyrel!

Čia taip vėsu, — aš nušiurpau visa;

Atsisegiojai, net liemenė atlapa.

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Aš nebe tas, brolau...

NATALJA DMITRIJEVNA

Na, paklausk kartelį:

Mieliausiasis, užsisagstyk tuojau!

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

abejingai

Klausau.

NATALJA DMITRIJEVNA

Ir pasitrauk nuo durų kuo toliau:

Ten skersvėjis į nugarą tau pučia!

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

✓ Aš nebe tas, brolau...

NATALJA DMITRIJEVNA

Neklauso nė trupučio...

Dėl dievo, angele, prašau tave karštai!

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

pakėlęs akis į dangų

Ach, motin!..

ČIACKIS

Na, tegu tave dievai!

Tikrai pasikeitei — per trumpą laiką kitas!

Ar neatmintini meteliai tie pilki,

Kai pažinau pulke? Vos tik prašvinta rytas —

Ant žirgo tu ir viesulu leki;

Vis tiek — ar nugaron, ar priekin vėjas pūtė.

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

atsidusdamas

Ech, broli, nuostabaus gyvenimėlio būta!

SCENA VII

Tie patys, kniazius
Tugouchovskis ir knia-
zienė su šešiomis duk-
terimis

NATALJA DMITRIJEVNA

Žiūrėkit, kniazius čia, kniazienė, o dievai!

Su dukromis! Zizi! Mimi!

Triukšmingos glamonės; pas-
kui visos susėda ir viena kitą
apžiūrinėja nuo galvos ligi
kojų

1-ji KNIAZIŪTĖ

Tai fasoninis!

2-ji KNIAZIUTĖ

O klostės! Kaip puiku!

1-ji KNIAZIUTĖ

Spurginiai apsiuvai!

NATALJA DMITRIJEVNA

O, kad matytumėt, koks tiurliurliū šilkinis!

3-ji KNIAZIUTĖ

O koks écharpe! Cousin parleido dovanų!

4-ji KNIAZIUTĖ

Ach, barėžinis! Taip!

5-ji KNIAZIUTĖ

Ach, kaip gražu!

6-ji KNIAZIUTĖ

Šaunu!

KNIAZIENĖ

Tss! Kas tasai kampe, įėjom — palingavo?

NATALJA DMITRIJEVNA

Atvykęs, Čiackis.

KNIAZIENĖ

At-sar-gos?

NATALJA DMITRIJEVNA

Taip, grįžo neseniai, po užsienius keliavo.

KNIAZIENĖ

Ir be žmo-nos?

NATALJA DMITRIJEVNA

Nevedęs, taip.

KNIAZIENĖ

Ei, kniaziau, čia! — žiūrėki!

KNIAZIUS

O — chm!

I ją atsuka klausomąjį vamzdelį

KNIAZIENĖ

Ketvirtadieniui pas mus pakviest

[skubėki

Nataljos Dmitrievnos pažįstamą; mėgink!

KNIAZIUS

I — chm!

Nueina, sukiojasi apie čiackį ir kosti

KNIAZIENĖ

Štai vis dėl tų vaikų! Joms balių reikia,

O tu, tėvuk, linksėk, už jas vaidink!

Šokėjų sumažėjo klaikiai!...

Jis ka-mer-jun-keris?

NATALJA DMITRIJEVNA

Dar ne!

KNIAZIENĖ

Tur-tin-gas gal?

NATALJA DMITRIJEVNA

O, ne!

KNIAZIENĖ

Na, kniaziau, suk atgal!

SCENA VIII

Tie patys ir grafiënės
Chriuminos: senelė ir
grafaite

GRAFAITE

Ach, grand'maman! Na, kas anksti taip
[atvažiuoja?

Mes pirmosios!

Nueina į šoninį kambarį

KNIAZIENĖ

Mums taiko, po galais!
O mes tai niekis čia? Žiūrėkite, pirmoji!
Pikta! Mat, senmergė! Lai dievas jai atleis!

GRAFAITE

sugrįžusi, nukreipia savo dvi-
gubą lornetą į Čiackį

Msjė Čiackis! Jūs Maskvoj? Koks buvot, toks ir
[likot?

ČIACKIS

Ir ko čia keistis man?

GRAFAITE

Ir be žmonos parvykot?

ČIACKIS

Ir ką turėjau vest?

GRAFAITE

Svetur — ir „ką“? Žmogus!
O, kiek mūsiškių ten net be atsiklausimų
Apsiveda ir giminiuoja mus
Net su modistėmis turtingų magazinų...

ČIACKIS

O nelaimingi! Jie dar priekaištų klausyt
Iš mėgdžiotojų kažkokių privalo?

Dėl to, jog drįso įsigyt
Ne nuorašą, o jo originalą?

SCENA IX

Tie patys ir daug kitų svečių.
Be kitų, — Zagoreckis.
Vyras pasirodo, kuždas! pa-
kampiais, bastosi iš vieno
kambario į kitą ir t. t. Iš sa-
vo kambario išeina Sofija;
visi skuba jos pasitikti.

GRAFAITĖ

Eh! bon soir! Vo voilà! Jamais trop diligente,
Vous nous donnez toujours le plaisir de l'attente.

ZAGORECKIS

Sofijai

Ar turit bilietą spektakliui teatre?

SOFIJA

Dar ne.

ZAGORECKIS

Tai leiskite įteikt; ir veltui jums bandytų
Pasitarnaut kiti.

O kiek prisibasčiau nuo ryto?

Kontoron — išpirkti!

Aš pas direktorių — jisai bičiulis mano —

Pačiam apyaušry, — ir ką jūs manot?

Jau vakar buvusi kasa tuščia;
Aš vėl — tai šen, tai ten — risčia...
Ir šitą pagaliau vos išlupau per jėgą
Iš seno lėizgyvio; jis amžinas namiega,
Tad kam, sakau, ir bejudės —
Tegul namie ramiai prakniūso...

SOFIJA

Už bilietą dėkoju iš širdies
Ir dvigubai už triūsą.

Atvyksta dar vienas kitas
svečias. Tuo tarpu Zagorec-
kis nueina prie vyrų

ZAGORECKIS

Platon Michailičiau!..

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Atstok!

Eik sau pas moteris, joms dumk akis, meluok!
Apie tave tokios tiesos aš sužinojau,
Jog melui neprilygs...

Čiackiul

Štai, brol, rekomenduoju!
Kaip žmones šitokius vadina mandagiau?

Jis lenda visur kur ir linkęs tik žmonėtis...
Jis sukčius žinomas, šaldra ir taip toliau:

Tai Zagoreckis, apsukrus tautietis.
Jo saugokis! Nugirs — tuoj išnešios, išduos!
Ir nekortuok su juo — parduos!

ZAGORECKIS

Keistuolis! Plūstasi, o nematyti, kad pyktų!

ČIACKIS

O užsigaut čia jums visai netiktų...
Pas mus ir be garbės paguodos nestokos:
Čionai išplūs, užtat kitur atsidėkos.

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

O ne, brolau! Pas mus juos keikia
Visur, bet jų visur ir prisireikia.

Zagoreckis įsimaišo į minią

SCENA X

Tie patys ir Chliostova

CHLIOSTOVA

Sofijai

Koks vargas, aš dabar matau,
Kai šešiasdešimt penkeri meteliai,
Trankytis pas tave, dukrele!..
Kankynė! Valandą lig jūsų važiavau
Aš nuo Pokrovkos! Net nutirpo visas kūnas;
Naktis — tiesiog klaikumas!
Kad nuobodu nebūtų, sumaniau
Aš pasiimt negriukę ir šuniuką.
Draugužė mano, liepk numesti jiems vėliau
Nuo vakarienės trupiniuką.
Kniazienne, sveikinu!

Atsisėda

Na, Sofjuška brangi,
Kokia mana negriukė nuostabi!
Su garbanom! Mentes atkišus — lyg
[kuprota.
Labai pikta! Ir kaip katė — naguota;
Kokia baisi! Kokia juoda!
Juk dievas padermę sutvėręs bus ir šitą!
Tarninėj palikau. Kaip velnias kai kada!
Gal ją pašaukt?

SOFIJA

Ne, rasim progą kitą...

CHLIOSTOVA

Kaip žvėris jas žmonėms pradėjo rodyt jau.
Girdėjau, esama... ten turkiško miestuko...
O tu žinai, kaip ją įsigijau?
Man Zagoreckis ją prisuko.

Zagoreckis išlenda į priekį

Melagis jis, lošikas ir vagis;

Zagoreckis dingsta

Dažnai nuo jo užrakinu duris,
Bet meistras patarnaut: Praskovjai, tavo tetai,
Ir man jis parvežė iš mugės negriukes;
Jas pirkęs... Išlošė, kvaili tik patikės;
O man tai dovana, duok, dieve, jam sveikatą!

ČIACKIS

juokdamasis Platonui Michai-
lovičiui

Taip, nelabai smagu nuo padėkų tokių!
Ir Zagoreckis, va, pradingo iš akių.

CHLIOSTOVA

O kas pašaipa tas? Iš kur toks atsirado?

SOFIJA

Tasai? Gi Čiackis.

CHLIOSTOVA

Na? Ir ką juokinga mato?

Ko šaiposi? Ko taip minà smagi?

Pajuokt senatvę — nùodėmė sunki.

Menu, vaikystėj tau su juo daug šokti teko;

Ne kartą jam ausis tampiau — dar nepakako!

SCENA XI

Tie patys ir Famusovas

FAMUSOVAS

perkūno balsu

Mes, kniaziau, ieškome, kur jūs,

O kniazius, — va! O aš griozdžiu paveikslų salėj.

Bet Skalozubas kur? Sergiejičiaus, pas mus!

Jo nér. Toks pavaizdus — pradingti juk negali.

Sergieį Sergiejičiaus, skubėk!

CHLIOSTOVA

Ir trenkė lyg dūdom! Apkurtino, nors bėk!

SCENA XII

Tie patys ir Skalozubas,
vėliau Molčialinas

FAMUSOVAS

Sergiej Sergiejičiau, vėluojatės be saiko!

O jūsų laukiam, laukiam visą laiką!

Priveda prie Chliostovos

Tai mano giminė, o jai

Aš apie jus kalbėjau jau seniai.

CHLIOSTOVA

sėdėdama

Anksčiau tarnavote... pulke... tam...

[grenadierių?

SKALOZUBAS

bosu

Jo didenybės — jūs norėjot pasakyt —

Naujažemiečių mušketierių?

CHLIOSTOVA

Sunku jau man dabar pulkus tuos suvaikyti!

SKALOZUBAS

O kam tie uniformų skirtumėliai —

Lampasai, antpečiai, mundurų apvadėliai?

FAMUSOVAS

Eime, drauguž, skubiai, prajuokinsiu visus;

Na, kniaziau, su mumis — ten vistas net

klaikus!

Išsiveda Skalozubą ir kniazių

CHLIOSTOVA

Sofijai

Ak, vos neprašuvau, dar neatgaunu žado!

Ir pusgalvis tas tėvas, — aš pikta:

Paklius jam koks trisieksnis dabita, —

Nepasiklaus manęs — patinka, ne? —

[pristato.

MOLČIALINAS

paduodamas jai kortą

Štai jūsų partija: drauge msjė Kokas bus,

Foma Fomičius, aš.

CHLIOSTOVA

Gera, jūs paslaugus.

Pakyla

MOLČIALINAS

O špicas koks! Nedaug didesnis už pirščiuką!

Aš glosčiau jį ilgai; švelnumas plaukučiukų!

CHLIOSTOVA

Dėkoju jums, draugų!

Išeina; paskui ją Molčialinas
ir daugumas kitų

SCENA XIII

Čiackis, Sofija ir kėle-
tas pašalinių, kurie vyks-
tant veiksmui išsiskirsto

ČIACKIS

Nuslinko debesis...

SOFIJA

Gal galite nebaigt?

ČIACKIS

Ir kam ta išgastis?

Kad piktą viešnią štai apmaldė jis gražiuoju,
Norėjau jį pagirt.

SOFIJA

O baigti vėl piktuoju . . .

ČIACKIS

Jums pasakyt, ką aš maniau? Galiu:

Juk senės zirzti visos moka;

Kai būna čia prie jų žmogus slaugus —

[nebloga, —

O ypač kaip perkūnsargiu traukliu.

Molčialinas! — Be jo kas tuos vaikus užklostys!

Čia mopsą jis laiku paglostys,

Čia kortą kam gudriai įgirs, —

Negreit jame dar Zagoreckis mirs!..

Jo ypatybes man jau išskaičiavot kartą,

Bet kiek dar jų pamiršot! Taip?

Išeina

SCENA XIV

Sofija, vėliau Ponas N.

SOFIJA

sau

Ach, kas jis per žmogus! Visaip

Jis kenkia man; skaudžiausiais žodžiais

[kerta,

Vis šaipos, užgaulus, iširdęs nuolatos!

PONAS N.
prieidamas
Jūs susimąščiusi? Nerimastinga?

SOFIJA
Galvoju. Čiackis man...

PONAS N.
Kaip grįžęs jis patinka?

SOFIJA
Lyg kvaištelėjęs jau.

PONAS N.
Išėjo iš galvos?

SOFIJA
patylėjusi
Gal dar ir ne visai...

PONAS N.
Žymu jau beprotystė?

SOFIJA
įdėmiai žiūri į jį
Atrodo...

PONAS N.
Argi? Juk tokia jaunystė!

SOFIJA
Baisu!

Sau
Jis linkęs patikėti!
Na, Čiacki, mėgstate daryt kvailiais visus, —
Galėsit į save dabar pasižiūrėti!
Išeina

SCENA XV

Ponas N., paskui Ponas D.

PONAS N.

Išėjo iš galvos! Atrodo jai... Kaip tai?
Gal iš tiesų? Gal būt... išaiškino jinai?
Girdėjai?

PONAS D.

Ką?

PONAS N.

Kad Čiackis...

PONAS D.

Na, su juo kas?

PONAS N.

Išėjo iš galvos!

PONAS D.

Et, juokas.

PONAS N.

Ne aš sakiau, — girdėjau iš kitų.

PONAS D.

O tai paskleisti tau smagu?

PONAS N.

Einu paklausinėt, — kai kas turės žinoti.

Išeina

SCENA XVI

Ponas D., vėliau Zagoreckis

PONAS D.

Patarška, ir gana!
Išgirs ką nors — tuoj skuba išnešioti!
Žinai jau apie Čiackį?

ZAGORECKIS

Na?

PONAS D.

Išėjo iš galvos!

ZAGORECKIS

Taip, taip! Žinau, šnekėjo...
Turiu gi aš žinot? Plačiai tai nuskambėjo:
Bepročiu apšaukė jį dėdė juokdarys;
Jį kapt beprotnamin — ir laiko prirakinęs...

PONAS D.

Na, ką jūs! Kambary ką tik čia buvo jis.

ZAGORECKIS

Tai gal paleido nuo grandinės.

PONAS D.

Drauguž, kur tu, — apseit be laikraščių gali!
Einu — ir man sparnus pamiklinti reikėtų —
Paklausinėt; bet — ša! Čia paslaptis gili!

SCENA XVII

Zagoreckis, vėliau gra-
faitė

ZAGORECKIS

Kuris gi Čiackis čia? Jo pavardė girdėta.
Kažkokį Čiackį aš kadaise pažinau.
Girdėjot apie jį?

GRAFAITE

Ką? Nieko nežinau.

ZAGORECKIS

Na, Čiackis, kambary čia buvo.

GRAFAITE

Taip, pažįstu,

Kalbėjausi su juo.

ZAGORECKIS

Kalbėt su juo paikystė:

Jisai beprotis...

GRAFAITE

Kaip?

ZAGORECKIS

Išėjo iš galvos.

GRAFAITE

Vaizduokitės, mačiau tai iš kalbos;
Kertu, kad mes abu, — galvojame kaip vienas.

SCENA XVIII

Tie patys ir grafiënė

GRAFAITĖ

Ah, grand'maman! Stebuklas! Tai naujienos!
Jūs negirdėjote, kas daros? Net baugu!
Sunku net patikėt! Maman, aš sužavėta!

GRAFIENĖ

švebeldžiuodama
Drauguž, kurčia, — kalbėk iš lėto;
Garsiau man rėki...

GRAFAITĖ

Aš skubu:

Parodo į Zagoreckį

Il vous dira toute l'histoire.

Einu paklaust.

Išeina

SCENA XIX

Zagoreckis, grafiënė

GRAFIENĖ

Kaip? Gaisras? To betrūko dar!

ZAGORECKIS

Kažką tik Čiackis bus privėlęs čia.

GRAFIENĖ

Ką? Čiackį į kalėjimą, nakčia?

ZAGORECKIS

Į galvą kliudę jam, iš proto eit sumanęs...

GRAFIENĖ

Į farmazonų kliubą? Busurmanas?

ZAGORECKIS

Nebeapšviesi jos.

Išeina

GRAFIENĖ

Palaukit, ar tikrai?

Ak! Laksto, kuždasi visi lyg aitvarai.

SCENA XX

Grafienė ir kniazius
Tugouchovskis

GRAFIENĖ

O kniaziau! Po balius ir jis, mat, baigia širdį.
Girdėjot, kniaziau?

KNIAZIUS

A — chm!

GRAFIENĖ

Jis nieko nebegirdi.

Ar policmeisterio nematėt jūs čionai?

KNIAZIUS

E — chm!

GRAFIENĖ

Kurs Čiackį išvedė kalėjiman, — žinai?

KNIAZIUS

I — chm!

GRAFIENĖ

Kuprinę jam uždėjo, —
Ir marš į kareivius! Tikyba keist, juokai!

KNIAZIUS

U — chm !

GRAFIENĖ

Taip! Perkrikštas! Kokie laikai!
Ak, prakeikti Voltero pasekėjai!
Ką? Kurčias jūs, tėvuk! Kelk vamzdį prie
[ausų!
Oi, būt kurčiam — tikrai baisu.

SCENA XXI

Tie patys ir Chliostova, Sofija, Molčialinas, Platonas Michailovičius, Natalja Dmitrijevna, grafaitė, kniazienė su dukterimis, Zagoreckis, Skalozubas, vėliau Famusovas ir daugelis kitų

CHLIOSTOVA

Tai tau! Iš proto jis išėjo!
Taip staigiai! Kas manyt galėjo!
Girdėjai, Sofjuška?

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Kas ėmė taip bylot?

NATALJA DMITRIJEVNA

Drauguž, visi!

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Visi? Gal to jau ir pakanka ...

Bet aš dvejoju dar.

FAMUSOVAS

įeidamas

Dėl Čiackio? — Nebetenka!

Aš pirmas, aš sakiau. Ir ko čia dar dvejoj?

Seniai aš jau stebiuos, kad nieks jo neuždaro!

Kalbi apie valdžias, — jis plūsta, duoda garo!

O išsitempk prieš ką ar nusilenk žemiau, —

Nors prieš monarchą, juo labiau, —

Apšauks niekšu ir dar blogiau! . .

CHLIOSTOVA

O kaip kitus pašiept norėjo.

Čia kažką pasakiau — pradėjo jis kvatot. ~

MOLČIALINAS

Mane archyvuose tarnaut atkalbinėjo.

GRAFAITĖ

Jis teikė modiste mane išpravardžiuot!

NATALJA DMITRIJEVNA

O vyrui patarė gyventi nuolat kaime.

ZAGORECKIS

Beprotis šiaip ir taip.

GRAFAITĖ

Ir iš akių regėt.

FAMUSOVAS

Mama jis pasekė, suprantama savaime:
Velionei dešimtkart juk teko išprotėt.

CHLIOSTOVA

Keistoki nuotyčiai ištinka žemėj žmones!
Iš proto išdardėk! Jaunystėj, po galais!
Gal gėrė daug?

KNIAZIENĖ

Tikrai! . .

GRAFAITĖ

Be abejonės.

CHLIOSTOVA

Šampaną maukdavo stiklais.

NATALJA DMITRIJEVNA

Ką? Bonkomis ir dar nevidutinėm.

ZAGORECKIS

karštai

O ne! Gali sakyti, — statinėm!

FAMUSOVAS

Na, jau! Kokia gi čia bėda,
Kad vyrai nugeria dabāros?
Tik mokslai čia kalti, tas mokslingumo maras,
Kad šiandien jau, kaip niekada, —
Beprotiškų žmonių ir nuomonių priviso.

CHLIOSTOVA

Galva jau maišosi nuo pensijonų tų,
Licėjų ir mokyklų pristeigtų,
Ir nuo lankartinių apmokymų iš viso.

KNIAZIENĖ

Ne, Peterburge štai, kiek aš turiu žinių,

Ir institutas veikt pradėjo, —

Vadina, rodosi, jį pe-da-go-giniu.

Ten knibžda atskala, ir bedievybę sėja

Profesoriai!!! Iš ten sulaukiau giminės...

Baisu! Teks vaistinėj jam būti padėjėju!

Bijodams moterų, privengia net manęs.

O laipsnių kratos kaip ugnies!

Jis chemikas klaikus! Jūs klausit, kas per

[vienas?

Tai kniazius Fiodoras, sūnėnas.

SKALOZUBAS

Aš jus nudžiuginsiu: plačiai girdėt gaudų, —

Yra projektas toks, — mokyklose, licėjuos

Ima greitai mokytį tik mūsiškai: viens, du!

O knygos spintas puoš: jas rodys — prireikėjus.

FAMUSOVAS

Sergiej Sergiejičiau! Kas blogį nori raut, —

Knygas į laužą turi krauti!

ZAGORECKIS

romiai

Ne, reikia skirt knygas. Jei duotų man kas

[galia —

Jei skirtų cenzorium mane —

Užgulčiau tik sakmes; ach, jos — mirtis! Ar ne?

Taip juoktis amžinai iš liūtų! Iš erelių!

Kaip norit — negerai:

Nors jie ir gyvuliai, bet vis dėlto carai!

CHLIOSTOVA

Na, ką jūs! Kas jau išprotėt sutvertas,
Vis tiek — nuo knygų juk ar gerdams išprotės,
O Čiackio gaila iš širdies:
Krikščioniškos, bet pagailos jis vertas;
Nors atžarus, bet trys baudžiauninkų šimtai!

FAMUSOVAS

Ne, keturi.

CHLIOSTOVA

Tik trys.

FAMUSOVAS

Juk keturi!

CHLIOSTOVA

Juokinga!

FAMUSOVAS

Bet kalendoriuje ...

CHLIOSTOVA

Apgaulė visa tai.

FAMUSOVAS

Tikrai ten keturi. Och, ginčytis balsinga!

CHLIOSTOVA

Ne, trys! Ar svetimų dvarų aš nežinau!

FAMUSOVAS

Supraskit, — keturi, prašau!

CHLIOSTOVA

Ne! Trys! Tik trys! Kantrybės stinga...

SCENA XXII

Tie patys ir Čiackis

NATALJA DMITRIJEVNA

Štai jis!

GRAFAITĖ

Šš!

VISI

Šš!

Traukiasi atatūpsti nuo Čiackio į priešingą pusę

CHLIOSTOVA

O jei tas kvaiša tuoj pasius, —
Pradės čia peštynes, norės atsiskaityti!

FAMUSOVAS

O viešpatie! Apsaugok mus kaltus!

Bijodamas

Mielasis! Atsigosk, brolyti!

Duok pulsą! Tu sergi! Eik pailsėt, vėlu.

ČIACKIS

Taip, pailsau! Kančių gi milijonas.
Krūtinę maudžia man tie draugiški glėbiai,
O kojas — staipiniai, ausis — tų šūksnių
[tonas,
O galvai dar blogiau — ją išūžė plepiai.

Prieina prie Sofijos

Čia sielą man kažin koks skausmas spaudžia,
Paklydau tarp žmonių, širdis lyg nesava.

Ne! Nepatenkintas Maskva!

CHLIOSTOVA

Matai, jis Maskvą kliūdžia!

FAMUSOVAS

Prašau nuo jo toliau!

Daro ženklus Sofijai

Hm, Sofja! — lyg
[kurčia ...]

SOFIJA

Čiackiui

Sakykit, kas jus pykdo čia?

ČIACKIS

Einu per kambarius, matau, susitikimas:
Msjė iš Bordo smagus ir staipos išdidžiai,
Lyg vyktų čia kažkoks svarbus pasitarimas;
Jis dėsto: ruošėsis į Rusiją — stačiai

Pas barbarus! — su ašarom ir baime;
Atvykęs, — globstomas visų, ir jam smagu:
Nei žodžio rusiško, nei rusiškų veidų ...

Čia jaučiasi lyg tarp draugų, lyg kaime
Savos provincijos ... Todėl čia vakarais
Jis elgiasi lyg koks cariukas su svečiais:
Taip pat ir puošiasi, taip pat ir šneka damos ...
Jis džiaugiasi, bet mes neramūs!

Nutilo jis; aplinkui kuždesys,

Atodūsiai, dejonės, ilgesys:

„Prancūzija! Nėra gražesnio kito krašto!“ —
Kniaziūtės, sesės dvi, kartoja lyg iš rašto
Tai, kas įkalta joms dar mažumės metu.

Kur dėtis nuo kniaziūčių tų!

Kiek kartų aš svetur kreipiausi į likimą

Nužemintai, su prašymu didžiausiu, —
Išnaikink, viešpatie, išrauki kuo skubiausiai

Iš mūsų klaikų, vergišką sekimą;
Įžiebki kibirkštį tokiame, kuris karštai
Žodžiu ir pavyzdžiu mus tramdytų, žabotų,

Suimtų į rankas vadžias kietai,
Kad išgaruotų mums tie svetimi kraštai.
Tegu mane apšauks net sentikiu barzdotu,
Bet Šiaurę šimtąkart blogesnę aš randu,
Kai viską pakeitė ji dėl naujų madų —
Ir kalbą, papročius ir net senovę šventą,
Oriuosius drabužius į madą pargabentą,

Kurią išrado juokdariai:

Čia uodega, čia vėl toks keistas iškirpimas, —
Ir proto apjuoka, ir prigimties dergimas;
Prie veido nedera, ir grubūs judesiai.
Juokingai apskustį žili smakrai atrodo!..
Kaip apdarai, plaukai, — taip patrupėjo

[protai!..

Ak! Jeigu mes skirti vien mėgdžioti kitus,
Geriau nusižiūrėt mums tikų į kinus —
To jų svetimšalių gerbimo nepažinto!
Ar teks nusikratyt mums svetimom madom,

Kad mus savoji liaudis pakuždom,
Nors iš kalbos, ne vokiečiais vadintų!

„Kaip lygintis tokiems, kaip mūsų štai, kraštam
Su europietiškais? — dar nieks to negirdėjo!
Na, kaip išversit jūs m a d m u a z e l, m a d a m?
Nejau panelė ar ponis?“ — man sumurmėjo...
Vaizduokitės, — išpūtę krūtines,

Visi kvatojo iš manęs.

„Panelė!“ Cha! Cha! Cha! Na, tai
[gražiausia!
„Ponia!“ Cha! Cha! Cha! Cha!
Klaikiausia!

Pagavo tūžmastis baisi —
Jau ketinau atšaut žodžiu griausmingu,
Bet nuo manęs pabėgo jie visi.
Štai jums! Ir tai jau darosi būdinga;
Jau pasiekė Maskva ir Peterburgas to,
Jog čia visur žmogus, atvykęs iš Bordo,
Vos prasižioja, — jau jį laimė lydi:
Kniaziūtės visos jam pavydi!
Ir Peterburge, ir Maskvoj
Kas nuo prisiųsdintų žmonių atokiai laikos,
Kam nepatinka tos keistybės, frazės paikos
Arba, nelaimei, dar kieno galvoj
Yra nors penkios mintys sveikos
Ir dar išdrįsta jas pareikšt viešai —
Matai!..

Apsidairo, — visi labai stro-
piai sukasi valso sūkury; se-
niai išsiskirstę prie kurtų
stalų

Famusovo rūmų paradinio prieanglo vidus; iš antrojo aukšto eina platūs laiptai, į kuriuos įsijungia keletas ša-lutinių laiptų iš pusaukščių (antresolių); apačioje, dešinėje pusėje (nuo scenos žiūrint), išėjimas į priebutį; ten pat šveicorių ložė; kairėje, toje pačioje vietoje, Molčialino kambarys.

Naktis. Silpnas apšvietimas. Vieni liokajai bėginėja, triū-sia, kiti miega, laukdami sa-vo viešpačių.

SCENA I

Grafienė, grafaitė, jų priešakyje — liokajus

LIOKAJUS

Grafienei Chriuminai karietą.

GRAFAITĖ

kol jai padeda apsivilkti

Tai balius! Ir prikvesk tokių svečių!
Kaip išsigimėliai! kažkas dar neregėta, —
Nei pasižokt su kuo, nei persimest žodžiu!

GRAFIENĖ

Važiukim, balandėl, — jėgų nēr, gaudau
[kvapą]
Iš baliaus kada nors išveš stačiai į kapą!
Abi išvyksta

SCENA II

Platonas Michailovičius ir Natalja Dmitrijevna, vienas liokajus triūsia apie juos, kitas šaukia prie privažiavimo:

Karietą Góričiui.

NATALJA DMITRIJEVNA

Na, angele meilus,
Širdyte! Balandėl! Kodėl linksmurnas žuvo?
Bučiuodama vyrą į kaktą
Prisipažink, smagu pas Famusovus buvo?

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

Nataša, tu žinai, knapsau aš per balius —
Nuo jų man bloga daros,
Bet nesipriešinu, kaip tavo vergas geras;
Aš visad lig vidurnakčio budžiu,
Norėdams tau įtikt; galėtum pagailėti! —
Tava komanda šokt kviečiu.

NATALJA DMITRIJEVNA

Tu tik apsimeti ir nori išgarsėti
Paliegėliu, o gal net senuku!
Išeina su liokajumi

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

šaltai

Tie baliai — neblogai, bet jungas vilkt sunku;

Ir kam iš viso vest reikėjo!

Juk sakoma, tūlam taip lemta jau...

LIOKAJUS

nuo priebučio laiptų

Ponia karietoje ir rūstauti pradėjo.

PLATONAS MICHAILOVIČIUS

atsidusdamas

Tuojau, tuojau!

Išvyksta

SCENA III

Čiackis ir priešais jį liokajus

ČIACKIS

Sušuk, tegul greičiau paduoda.

Liokajus išeina

Praėjo jau diena, su ja pranyko štai

Šešėliai, dūmai ir tiršti garai

Vilties, kur sielvarte man buvo lyg paguoda.

Ko laukiau aš? Ko aš tikėjausi Maskvoj?

Maniau, gražiai sutiks, kad net širdis apsalty...

Tariau, nudžiugs, sukliks, gal apkabins... Bet
[veltui;

Taip būna, kai bekraštėj lygumoj

Važiuojį vežime, kažkaip supiesi tingiai,

O prieš akis vis šmėkšo tolumoj
Kažkas šviesu ir žydra, ir spalvinga;
Prabėga valandos, visa diena... Laiku,
Va, atlėkėm. Žiūri, čia teks nakvoti:
Ir stepė ta pati, ir tuščia, ir nyku,
Net apmaudu... O jei daugiau imi galvoti...

Sugrįžta liokajus

Ar jau?

LIOKAJUS

Vežėjo nēr, visur jo aplaksčiau.

ČIACKIS

Negi nakvosiu čia! Skubėk, ieškok greičiau!

Liokajus vėl išeina

SCENA IV

Čiackis, Repetilovas
(įbėga iš lauko; prie pat durų
krinta ir išsitiesia visu kūnu
ir paskui pakilęs tvarkosi)

REPETILOVAS

Tfu! Man žiopso!.. O dievuli!
Leisk prasitrint akis... O tu iš kur, bičiuli?
Mon cher! Drauguž meilus! Drauguž
[brangus]
O darė iš manęs juk farselius juokingus
Kad niektauzà esu, kad kvailas, negabus,
Kad burtais aš tikiu, kad baisiai prietaringas;

Dabar... išaiškink man, prašau,
Lyg ir nujausdamas, čionai aš atplūšau,
Už slenksčio užkliuvau... O sau sakiau,
[laikykis! —

Išsitiesiau visu ūgiu.
Jei nori, iš manęs šaipykis,
Vadink mane nors mulkiu, melagiu,
O prie tavęs jaučiu tiesiog liguistą trauką: ?
Ir meilė, ir aistra... Tikėk, ką aš sakau, —
Aš velniui sielą užstatau,
Jog nesurasi tu pasauly kito draugo
- Ištikimesnio — niekados;
Tegul vaikų netekčiau ir žmonos,
Ar su visais turėčiau išsiskirti,
Lai būtų lemta man čia mirti
Ar skradžiai žemę nugarmėt...

ČIACKIS

Gana niekus plepėt.

REPETILOVAS

Nemyli tu manęs — jaučiu aiškių aiškiausiai:
Ir šioks, ir toks aš su kitais — plepys,
O su tavim kalbu pagarbiai, kuo kukliausiai;
Juokingas, menkas aš, nemokša ir kvailys.

ČIACKIS

Per daug savęs koneveikimo!

REPETILOVAS

Tu derk mane, aš jau prakeikiau net gimimą,
Baisu net pagalvot, kaip aš tuščiai gaišau!
Kuri jau valanda?

ČIACKIS

Kaip tik miegoti laikas;
Jei baliun — per vėlu, aš taip manau:
Gali jau grįžti sveikas.

REPETILOVAS

Kas balius man? Kur mes lig paryčių bemaž
Negalim išsiplėšt iš varžtų etiketo!
Yra tokia knyga ... skaitei? Tai negirdėta!..

ČIACKIS

O tu skaitei? Štai spėju mįslę aš:
Gal būt, čia nebe tu?

REPETILOVAS

Sakyk tiesiog — vandalas!
Sau šitą vardą nupelniau,
Nes žmones vien tuščius gerbiau!
Rūpėjo baliai man, pietų apkrautas stalas!
Pamiršdavau vaikus! Slapsčiausi nuo žmonos!
Lošiau! Prasilošiau! Globà jau teismas kardo!
Šokėją išlaikiau! Ar gal pakakt vienos? —
Net tris iš karto!
O ūždavau! Pagret — devyneta nakčių!
Pamyniau sąžinę! Įstatymus! Tikybą!

ČIACKIS

Klausyk, — meluok, tačiau žinoki ribą;
Yra ko nusimint ir nebetekt vilčių.

REPETILOVAS

Pasveikink, su žmonėm dabar draugaut
[pradėjau
Išmintingiausiais! Ir pernakt nesitrinkau.

ČIACKIS

O, pavyzdžiui, dabar?

REPETILOVAS

Nakties šios neskaitau, —
Tu klausk, iš kur grįžtu?

ČIACKIS

Tikriausiai jau
[atspėjau —
Iš klubo?

REPETILOVAS

Anglų, taip! Prašau man patikėt:
Skubu iš posėdžio triukšmingo.
Tiktai neprasiziok, — prisiečiau neplepėt.
Slapta mūs sąjunga, ir posėdžiams parinko
Tik ketvirtadienius. Slapčiausia draugija!

ČIACKIS

Bijau aš prasidėt su ja.
Klube?

REPETILOVAS

Ø ką?

ČIACKIS

Tiesa, ten patogiausia
Nusukti sprandą jums ir sąjungai slapčiausiai.

REPETILOVAS

Be reikalo ta baimė. Na, ir kas?
Mes balsiai kalbame, bet niekas nesupras.
Kai ginčijas jie dėl prisiekusių teisėjų,

Dėl rūmų, Bairono arba aukštų idėjų,
Dažnai pasiklausau, net žiotelt man baisu:
Nesuprantu, brolau, — per kvailas ten esu.
Ach, Alexandre! Pas mus tiktai tavęs ir trūko;
Brangusis, paklausyk, pradžiugink truputuką,—
Važiukime tuojau; kaip tik mums pakeliui;

O, su kokiais tave suvest galiu
Žmonėm!!! Jie tai ne aš — matai iš

[pažvelgimo.

Tai žmonės bent, mon cher! Žiedai šviesaus

[jaunimo!

ČIACKIS

Tegu ten jus dievai! Trankytis? Ko ieškot?

Pačiam vidurnakty? Man laikas jau miegot.

REPETILOVAS

Kas miega taip anksti? Mesk preliudus

[skubiausiai —

Nuspręsk, o mes!.. Pas mus... Ten vyrai

ryžtingiausi —

Per tuziną karštų galvų!

Ō šaukiam, pagalvok, lyg būt šimtai balsų!..

ČIACKIS

Na, ir kodėl jum staugt, kai žmonės miega?

REPETILOVAS

Triukšmaujame, broliuk...

ČIACKIS

Triukšmaujat?

[Daugiau nieko?

REPETILOVAS

Čia aiškint ne vieta, ir laiko tam stoka —
Valstybinis juk reikalas, bičiuli:
Jisai dar, mat, subręsti turi, —
Negalima staiga.

Bet žmonės gi, mon cher! Sakau tau

[atviriausiai:

Va, kniazių imkime, Grigorijų, — pirmiausia, —
Tai tikras juokdarys! Mes plyštame juokais!
Su anglais nuo mažens, ir anglų sukirpimo,
Ir visad angliškai trumpais, gluotnais plaukais,

Ir kalba pro dantis iš įpratimo!

Jo nepažįsti? O! Susipažink tuojau!

Bet antrą turime — Vorkulovą! Brolau,

Kaip jis dainuoja! O, stebuklas! Negirdėjai?

Pasiklausyk, — visus jau sužavėjo.

O ypač mėgiamoji jo:

„A non lašjar mi, no, no, no!“

Yra dar du broliukai:

Leó ir Borinka, — tai nuostabūs vyrukai,

Juos ir aptart man pareiga sunki;

Jei nori genijaus, — ir jį čia sutinki:

Udušjevas! Tai genijus tikriausiai!!!

Ar teko tau, brolau, koks kūrinys

Jo paskaityt? Nors rašinys mažiausias?

Tu paskaityk! Tik jis nerašo, tinginys;

O tokius tai išplakt reikėtų

Ir dar nuteist: rašyt, rašyt, rašyt!

Jo ištrauką: „Kažkas ir Pažiūra“ vertėtų,

Žurnaluose suradus, paskaityt.

Beje, o kas gi tas „kažkas“? — gi šis ir tas!

Daug žino! Tausome jį ateičiai kol kas.

Bet turim galvą! Nors kažką man bekalbėtų, —
Nėr Rusijoj tokios, pažinsi iš portreto:
Plėšikas, siaubas dvikovų žiaurių,
Kamčiatkon ištremtas, sugrižo iš Aleutų,
Ir klaikiai rankų nešvarių;
Bet kur protingą rast, kad sukčiumi nebūtų?
Kai apie sąžinę prabyla su griausmais,
Kažkoks jį demonas apsėda:
Pasrūva akys jo kraujais,
Pats ima žliumbt, ir mums po ašarą nurieda.
Tai žmonės! Ar yra kur panašių? Vargu.
Tarp jų tik menkas aš, tiesiog net nesmagu, —
Aptingau, susmukau, baisu ir pagalvoti!
Tačiau, jei ryžtuosi aš proteliu doroti —
Pasėdžiu valandą — ir pats nepamatau,
Kaip kalambūrą pagimdau.
Nusitveria kiti šią mano mintį tyliai —
Ir čia sulipdo tuoj šešiese vodevilį;
Kiti šešiese rašo gaidutes,
Kiti, — spektaklyje — beploja katutes...
Kas gera — malonu, šypsok, jei turi ūpo!
Gabumų dievas man nesuteikė jokių,
Tik dėl geros širdies aš mylimas žmonių...
Meluoju daug? — atleis...

LIOKAJUS

prie privažiavimo

Karietą Skalozubo.

REPETILOVAS

Kieno? Nenugirdau...

SCENA V

Tie patys ir Skalozubas, leisdamasis laiptais žemyn

REPETILOVAS

jį pasitikdamas

O! Skalozubas! Tu, brole! Malonę padaryk! Palauk! Na, kur keliauji?

Smaugia į glėbyje

ČIACKIS

Ir kur nuo jų man pasidėt?

Įeina į šveicorių kambarį

REPETILOVAS

Skalozubui

Apie tave seniai jau negirdėt!
Kalbėjo, kad ir vėl pulke tarnauji.
Pažįstami?

Akimis ieško Čiackio

Stuobrys! Išdūmė, kaip matau!
Na, ir gerai, tave netyčiom suradau,
Tad prašom su manim be atkalbų, drauguži,
Mes pas Grigorijų, pas kniazių! Kiek svečių! —
Rinktinė vyrija ten užia.

O, kiek ten proto ir minčių!
Pernakt nenuobodu, ten svarsto lyg iš knygų;
Pirmiausia, — šampanu nugirdys paslikai,
O antra, — jie tokių išmokys ten dalykų,
Kokių mums ir abiem neišgalvot ilgai!

SKALOZUBAS

Atstok! Mokslingumu manęs neapstatysi;
Kitus sau kviesk; jei nori — padarysiu:
Grigorijui ir jums geru
Feldfebelis galės pabūti Volteru, —
Tuoju visus į tris gretas sugintų,
O prasižiotumėt, — bematant nuramintų.

REPETILOVAS

Visur tarnyba tau! Mon cher! Žiūrėk, štai va:
Ir aš galėjau kilt, tik nesėkmės sumaigė,
Kokių nebuvo niekam niekada.
Civilėj tarnavau tada,
Kai dar į ministrus baronas Klocas taikė,
O aš
Į žentus — brakš,
Veržiaus stačiai ir negalvojau;
Turėjau reversi su juo ir jo žmona
Ir jam, ir jai tiek pinigų paklojau —
Apsaugok, viešpatie, mane!
Fontankoj, šalia jų, namus stačiausi savo —
Ir su kolonomis! Didžius! Kiek man kaštavo!..
Ir taip aš pagaliau jo dukterį vedžiau,
O kraičio — špygą štai! Tarnyboj — dar
[mažiau.
Juk uošvis — vokietis, ką peši tu iš jojo!
Intrigų senis pabijojo;
Kad neįtartų kas, — privengė giminių!
Drebėjo, bet ar man lengviau, po šimts velnių?
O raštininkai, va, — tie chamai, kyšiais lobė,
Žmogystos tie, plunksniniai padarai,
Dabar — žymybės jau, aukštuomenėn įkopė!..

Stebies, kai adresų rejestrą pradarei...
Tfu! Rangai, kryžiai tie, tarnyba — sielos

[vingiai;

Lachmotjevas pasakė įstabiai,
Jog radikališki mums vaistai reikalingi,
Nes visiškai sugedę viduriai...

Nutyla pamatęs, kad jau Zagoreckis stovi vietoje išvažiavusio Skalozubos

SCENA VI

Repetilovas ir Zagoreckis

ZAGORECKIS

Prašau, jūs tęskite, sakau jums — vienas galas,
Ir aš toks pat, kaip jūs, — baisiausias liberalas!
Dėl to, kad aš tiesus, žodžiu pasišvaistau!..
Nepaprastai daug praradau!..

REPETILOVAS

Ir dink tu man! Bent būtų ką pasakę!
Čia vienas iš akių, čia kitas, lyg patrakę:
Ir Čiackio nebėra, ir Skalozubas, va...

ZAGORECKIS

O Čiackis kaip?

REPETILOVAS

O, nekvaila galva!
Mes susitikom čia; besikalbant maloniai,
Ir vodevilio liest mums teko reikalai...

Bet vodevilis — och! O kitkas — tauškalai!
Su juo gi... mudvieju... visai vienodi skoniai.

ZAGORECKIS

O pastebējot jūs tatai,
Kad jis pamišęs gan rimtai?

REPETILOVAS

Nesāmonē!

ZAGORECKIS

Visiems jisai atrodo keistas.

REPETILOVAS

Melai!

ZAGORECKIS

Kā norit klauskit.

REPETILOVAS

Šmeižtas!

ZAGORECKIS

Štai kniazius čia kaip tik laiku,
Kniazienė ir kniaziūtės.

REPETILOVAS

Och, klaiku!

SCENA VII

Repetilovas, Zagoreckis, kniazius ir kniazienė su šešiomis dukterimis, klek vėliau Chliostova nusileidžia paradiniais laiptais; Molčialinas ją veda už parankės; bėginėja liokajai

ZAGORECKIS

Kniaziūtės, prašome, jūs tarkit savo žodį, —
Beprotiš Čiackis? Taip ar ne?

1-ji KNIAZIUTĖ

Ir kas tuo gali abejoti?

2-ji KNIAZIUTĖ

Visiems jau žinoma žinia.

3-ji KNIAZIUTĖ

Chvorovai ir Drianskiai, Varlianskiai ir
[Skačkojus!..

4-ji KNIAZIUTĖ

Ach, kaip sena žinia lig šiol naujiena bus?

5-ji KNIAZIUTĖ

Kas abejoja?

ZAGORECKIS

Va, tikėt nenori...

6-ji KNIAZIUTĖ

Repetilovui

Jūs!

VISOS KARTU

Msjė Repetilovai! Ak, mielas pone! Ko jūs!
Tai jūs? Kaip drįstat prieš visus?
Kodėl? Jūs krečiate juokus!

REPETILOVAS

užsikimšdamas ausis

Atleiskit, aš maniau, kad garsiai dar netinka.

KNIAZIENĖ

„Netinka“, mat! Su juo kalbėt jau pavojinga:
Jį uždaryt jau metas iš tiesų!
Pasiklausai, tai piršto jo mažyčio
Nesiekia išmintis visų
Ir netgi kniaziaus Piotr Iljičiaus!
Jis jakobinas, aš manyčiau —
Tas Čiackis!!! Eikime! Paimtum, kniaziau, tu
Katišę ar Zizi, mes šešiavietėj galim...

CHLIOSTOVA

nuo laiptų

Kniazienne, negavau iš jūsų išloštų...

KNIAZIENĖ

Skolinga jums, močiut.

VISI

vieni kitiems

Sudie!

Kniazinė giminė išvyksta;
taip pat ir Zagoreckis

SCENA VIII

Repetilovas, Chliostova,
Molčialinas

REPETILOVAS

Dangaus karaliau!

Anfisa Nilovna! Ach, vargšas Čiackis! Štai
Perniek ir išmintis, ir rūpesčių šimtai!
Sakykit, kam žmogus pasauly juda, pluša!

CHLIOSTOVA

Taip dievas lėmė jam, todėl jis ir suglušo,
Bet gal išgis, pagydys pagaliau;
O tu gi, balandėl, sergi kaskart sunkiau:
Ar metas čia dabar tau galvą atitrūkti?
Molčialinai, va, tavo kambarys,
Sudie, eik gult; pati surasiu aš duris.

Molčialinas nueina į savo
kambarį

Lik sveikas, balandėl; jau metas išsidūkti!

Išvažiuoja

SCENA IX

Repetilovas su savo liokajumi

REPETILOVAS

O kur dabar pasukt iš čia?
Jau brėkšta, greit pradės šviesėti.
Sodink karieton, ko stovėti, —
Ir vežk kur nors risčia.

Išvažiuoja

SCENA X

Užgęsta paskutinė lempa

ČIACKIS

išeina iš šveicorių kambario

O čia dar kas? Ir tai savom ausim girdėjau?
Ne juokas, — pagieža! Ir kas juos užkerėjo?

Kokių stebuklų paveikti

Balsu apie mane nesąmones kartoja?

Vieni, atrodo, — džiūgauja pikti,

Kiti — užjaučia lyg, dejuoja! . .

O! Kas išvelgs, kas slypi žmonėse?

Kas ten blogiau: liežuvis ar dvasia?

Kas išgalvojo tai? Ir kas tie pirmutiniai?

Štai patiki kvailiai ir perduoda kitiems,

O senės būgnija visiems, —

Ir, va, tau nuomonė visuomeninė!

Štai man tėvynė! . . Ne, parvykęs pamačiau,

Kad greitai nusibos jinai man dar pikčiau.

O Sofja? Ją pasiekt turėjo melas šitas!

Bet ji nėra tokia, kad niekintų mane;

Gal kiek pasijuokė, o tai tiesa ar ne —

Nerūpi jai; vis tiek ar aš, ar kitas —

Nėra juk nieko jai brangaus.

Bet ko jai buvo alpt? Iš kur tasai jautrumas?

Padykus gal? Dėl to ir nervų palaidumas.

Dėl niekų jie sutriks, dėl niekų atsigaus . . .

Laikiau tai požymiu aistros . . . Bet ką ten!

Tur būt, apalptų ji, netekusi jėgos,

Jei kas užmoklintų ant uodegos

Jos mylimam šunyčiui arba katei.

SOFIJA

prie antrojo aukšto laiptų su
žvake rankoje

Molčialinai, tai jūs?

Skubiai vėl priveria duris

ČIACKIS

Jinai! Juk pažinau!

Ak, svaigsta man galva ir verda kūne kraujas.
Čia buvo, čia nėra! Vaidenas? Pokštas naujas?..

O gal tikrai aš proto netekau?

Netikėtumams pasirengęs;

Tačiau ne sapnas čia, — jie susitikti stengias.

Kam apsigaudinėt turiu aš taip ilgai?

Šaukei Molčialiną, — jo kambarys čionai.

LIOKAJUS

nuo priebučio laiptų

Kariet...

ČIACKIS

Tss!

Išstumia jį laukan

Likti čia ir nemiegojus verta,

Nors lig aušros. Jei teks karti taurė išlenkt —

Geriau ją lenkt iš karto,

Nei delsti: delsimu nelaimės neišvengt!

Štai daro ji duris.

Pasislepia už kolonos

SCENA XI

Čiackis (pasislėpęs) ir Li-
za (su žvake rankoje)

LIZA

Ak, nér jėgų! Vien baimė:
Atvijo prieangin nakčia! Baisu velnių,
Baisu čia ir gyvų žmonių.
Panelė be širdies! Tegu dievai jos laimė!
Jai Čiackis kaip aky rakštis;
Čia, sako, mačius jį prie laiptų ... Pragaištis!

Apsidairo

Girdi, po prieangį pakampiais vaikštinėja!
O jis seniai namo jau išdardėjo;
Palikęs meilę lig kitos dienos,
Saldžiausiai šiąnakt išmiegos ...
Bet įsakyta man brangiausiąjį pribelsti.

Beldžiasi į Molčialino duris

Pabuskite, prašau nedelsti:
Panelė kambary... panelė kviečia jus.
Greičiau, nes gali dar kai kas ir pamatyti.

SCENA XII

Čiackis už kolonos, Liza,
Molčialinas (ražosi ir
* žiovauja), Sofija (pamažu
sėlina iš viršaus apačion)

LIZA

Jūs ledas, pone, jūs žiaurus.

MOLČIALINAS

Ach, Lizanka! Manęsėjai lankyti?

LIZA

Panelė pasiuntė.

MOLČIALINAS

Kaip patikėt gali,

Kad šie skruostukai, šios gyslės

Nekaito meilės kvaituly!

Tau malonu vien būt pastumdėle panelės?

LIZA

O jums, ieškotojams žmonių,

Netiktų nei žiopsot, nei snaust, kaip niekur

[nieko:

Meilesnis tas, kuris iš alkanų

Ir lig vestuvių vis nemiega.

MOLČIALINAS

Kokių vestuvių? :

LIZA

Juk su panele?

MOLČIALINAS

Mesk lauk,

Juk prieš akis vilčių dar daug,

Ir be vestuvių stumsim laiką...

LIZA

Kaip drįstat, pone? Ką daugiau,

Jei jau ne jus čia jaunikiu mes laikom?

MOLČIALINAS

Aš nežinau. Mane nupurto tučtuojau

Viena mintis — ir niekas nebe miela! —

Juk Famusovas — apdairus,
Ir kada nors nutykos mus:
Prakeiks ir išvays! .. Gal tau atverti sielą?
Juk Sofja Pavlovna kažin ko neverta.
Duok, dieve, jai būt visada turtingai, —
Mylėjo Čiackį ji aistringai,
Tad ir mane pamirš kaip tą.
O angele, ir kaip norėčiau jausti
Aš jai nors pusę to, ką tau dabar jaučiu;
Bet ne: deduos švelnus ir kaip save verčiu,
Ją pamatau, — imu atšalti ir apkiausti...

SOFIJA

į šalį

Šlykštybė!

ČIACKIS

už kolonos

Niekšas, ne žmogus!

LIZA

Kur gėda?

MOLČIALINAS

Vien savam aš tėvui paklusnus!
Jis mokė, jog sūnus visiems įtikti privalo:
Ir šeimininkui, kurs gyvent priglaus,
Ir viršininkui, kurs tarnyboj spaus,
Ir tarnui jo, kurs drabužius jam valo,
Sargams ir šveicoriams, kad būtų vis geri,
Ir kiemsargių šunims, kad būtų nepikti.

LIZA

Sakyčiau, kad dabar globėjų jums nestinga!

MOLČIALINAS

Ir štai meilužis aš švelnus ir malonus,
Švelniajai dukteriai tokio žmogaus naudingo . . .

LIZA

Kuris maitina, girdo jus,
O kai kada ir laipsniu nešykštus?
, Eime, gana jums taip kalbėti.

MOLČIALINAS

Einu su gražuole verksminga pasėdėti.
Bet prie širdies priglaust man tik tave saldu.

Liza išsprūsta

Kodėl jinai, ne tu?

Nori eiti, bet Sofija jam pa-
stoja kelią

SOFIJA

beveik pašnibždomis; visa
scena pusbalsiu

Gana, netęskite, prisiklausiau lig valiai . . .
Klaikus žmogau! Savęs ir sienų gėda man!

MOLČIALINAS

Kaip! Sofja Pavlovna . . .

SOFIJA

Dėl dievo, nė žodelio,
Tylėkite, — aš ryžtuosi viskam!

MOLČIALINAS

puola ant kelių, Sofija atstu-
mia jį

Ak, atsiminkite! Nepykite, pažvelkit! . .

SOFIJA

Neerzinkit manęs — aš viską pamiršau!
Atsiminimai! Jie kaip peilis, dar skaudžiau...

MOLČIALINAS

šliaužioja apie jos kojas
Atleiskite...

SOFIJA

Ko šliaužiojat, jūs kelkit!
Ką aiškinsit? Žinau, užgausit tik mane —
Meluosit...

MOLČIALINAS

Teikitės pasigailėti...

SOFIJA

Ne! Ne!

MOLČIALINAS

Aš nieko nesakiau, pajuokavau, išskyrus...

SOFIJA

Atstokite, sakau, visi sujus,
Klyksmu tuojau visus prikelsiu vyrus, —
Tada pražūsiu aš ir jūs!

Molčialinas atsistoja

Nuo šios dienos aš jūsų nepažįstu.
Nei skundų, priekaištų, nei ašarų gaudžių
Nelaukit iš manęs — nevertas esat jų;
Kad jūsų — vos išauš! — daugiau neberegėčiau
Ir niekad apie jus daugiau nebegirdėčiau!

MOLČIALINAS

Kaip įsakysite.

SOFIJA

Kitaip, — man nesunku

Įtūžusiai ir tėvą pasišaukti.

Jūs žinote, kad aš savęs nebranginu,
Išeikit! — Lukterkit!.. Jūs galite pasidžiaugti,
Kad pasimatymuos ir tylumoj nakties
Drovesnis būdavot ir žymiai santūresnis,
Kaip prie žmonių. Dabar, ką lygint, — jūs
[drąsesnis.

Jūs nesat įžūlus, suktos tik prigimties. {
Džiaugiuos, kad naktį čia aš viską sužinojau;
Nieks liudyt negalės, kad matė kas nūnai,
Kaip patyčiu, kai aš apalpusi vaitojau
Prie Čiackio...

ČIACKIS

puola tarp jų

Jis čionai, veidmaine tu!

LIZA ir SOFIJA

Ach! Ai!

Nusigandusi Liza išmeta žvakę;
tuo metu Molčialinas pasislepia savo kambaryje

SCENA XIII

Tie patys, be Molčialino

ČIACKIS

Greičiau, ko laukiate? Čia tikų apalpimas,
Nes būtų priežastis čia aiški kiekvienam...

Va, pagaliau mįslės kur išsprendimas!

Ir aš štai paaukotas kam!

Stebiuos, kaip visa tai ramiai aš išturėjau!

Mačiau, kenčiau ir netikėjau!

O mielasai, vien dėl kurio pirma karšta
Draugystė ir moters garbė jau pamiršta, —
Va, slepias nuo kaltės, duris barikaduoja.

Ech, kas supras lemties žaismus?

Kas turį sielą čia, tas ujamąs žmogus,

Molčialinai — pasaulyje triumfuojat

SOFLJA

apsipylusi ašaromis

Nustokite, pati žinau, jog neteisi!

Kas drįstų patikėt, kad jis toksai klastingas!

LIZA

Ak, dieve! Triukšmas koks! Subėgs namai visi!

O jūsų tėtis bus už tai dabar dėkingas!

SCENA XIV

Čiackis, Sofija, Liza,
Famusovas ir būrys
tarnų su žvakėmis rankose

FAMUSOVAS

Paskui mane! Greičiau! Greičiau!
Žibintų! Žvakių čia! Sparčiau!
Kokie čia aitvarai? Še tau — pažįstamieji!
Štai Sofja Pavlovna! Savieji!
Begėde! Kur? Su kuo? Nei šis, nei tas — gana!
Kaip tik jos motina, jau mirusi žmona:
Vos žingsnį, būdavo, kur iš namų išnyram, —
Brangioji pusė tuoj kur nors suranda vyrą!..
Tu dievo pabijok! Ir kaip jį pamilai?
Pati sakei, kad jis beprotis!
Ak! Liurbis, apakau, nors būčiau nesirodęs!
Tai buvo suokalbįs, o sukurti melai —
Svečių ir jo paties... Kam smūgis toks
[skausmingas?

ČIACKIS

Sofijai

Už šias išdaiigas jums turiu dar būt dėkingas?

FAMUSOVAS

Broliau, nedumk akių! neleisiu apstatyti!
Nors susipešit, — netikėsiu.
Ei, Filka! Mulki tu! Gana juokus daryti!
Paskyrei šveicorium tą putpele, griuvėsi:
Nemato, kur blogai, nejaučia, kas gerai!

Kur tu buvai? Kur maklinėjai?
Ko prieangio neuždarei?
Ir kaip neišgirdai? Ir kaip neprižiūrėjai?
Ištremti jus! Į katorgą visus!
Už grašį jie parduos kiekvienas!
Čia, žvitriaake, tu keli triukšmus baisius!
Kuzneckio tiltas jums, tos mados ir naujienos!
Tenai suvedinėt išmokai meilužius!
Palauk, tave aš sutvarkysiu:
Į pirkią marš ir lesinki paukščius!
Na, ir tave, drauguž dukrele, pataisysiu;
Dar pakentėk dvi dieneles čia tu:
Tau negyvent Maskvoj su žmonėmis kartu;
Toliau, kur bus mergišių reta —
Į kaimą, užkampin, Saratovan pas tetą!
Galėsi ten vargelį vargt,
Prie nėrinių tupėt ir prie giesmyno knarkt.
O jūs, ponuli, ten — atleisit šeimininkui —
Prašau nesilankyt nei tiesiai, nei aplinkui;
Ir jūsų poelgiai dabar tokie keisti,
Jog jums visur bus vartai užsklęsti!
Aš pasistengsiu gi, išbūgnysiu, kas dera,
Visam mieste pasklis atorūga pikta, —
Ir sužinos visa tauta;
Pasiėksiu ministrus, senatą ir net carą...

ČIACKIS

gerokai patylėjęs
Nesusigaudau... Kaltas iš tiesų!
Klausau — ir negaliu suvokti!..
Visi man aiškina, jog aš dar tebesu...
Pakrikusių minčių... Klaiku ir pagalvoti.
Karštai

Lyg aklas! Kur maniau sau atpildą surast!
Virpėdamas lėkiau ... Šalau ... Tariau, va,
[laimė!

Ir kam aš neseniai su meile ir su baime
Svaidžiau švelnius žodžius! Ar galit tai suprast?
O jūs! O viešpatie! Į ką nusižiūrėjot?
Kai pamanau, — ir ką jūs kėlėte aukščiau!

Kodėl mane viliojot, kaip anksčiau?

Kodėl gi atvirai nesakėt, nekalbėjot,
Kad mūsų praeitis jums vien tiktai juokai?!

Kad jūsų atminty išblėso
Ta sielų sąveika, karšti širdies jausmai,
Kurie toli nuo jūs many dar neatvėso, —
Nei pramogaujant kur, nei pakeičiant vietas.
Jais kvėpavau, alpau, jais mito mano siela!
Jei būtum sakiusi, — grįžau aš nebe tas,
Kad mano poelgiai ar žodžiai nebe miela, —
Tuoj būčiau su jumis nutraukęs tuos saitus
Ir, jus palikdamas, kaip dera išsiskyręs,

Gal būčiau aš ir nepatyręs,

Kas jūsų tas pamėgtasai žmogus ...

Pajuokiamai

Jūs susitaikysit su juo, apsvarstę oriai:

Save naikint! Kuriem galam?

Tik pagalvokite, jis tinka juk bet kam:
Globoti, lepinti ir siųst, kur tik panori ...
Tai vyras — tarnas! Juk pastumdėliai madoj, —
O vyrai laiko tai idealu Maskvoj ...
Gana!.. Man su jumis garbė pabaigt

[skyrybom.

O jūs, ponul tetuš, — jūs rangams toks

[smilus,

Tad nebegądinsiu daugiau savom piršlybom, —
Laimingoj nežinioj sau snauskite ramus...

Jums žentas rasis su gabumais,
Keliaklupsčiautojas ir apsukrus, —
Į savo uošvį panašus
Dorybėmis ir pranašumais...
Taip! Išblaivėjau aš sveikai, —
Svajonės dingo jau ir sklaidosi rūkai!

O reiktų, na, ir būtų ne pro šalį —
Ir dukteriai, ir tėvui jos senam,
Ir numylėtiniui brangiam

Pajust, kiek apmaudo many sutilpti gali...
Su kuo buvau? Ir kas čia atbloškė mane?
Jie piudė! Tyčiojos! Kankintojų minia!
Ką myli, tą išduos! Ko nekenčia — kenkėjai,

Liežuvių nesutramdomi malėjai,
O senės, seniai, — jiems tik kąst iš pasalų,
Išpendėję nuo tauškalų,

Sukiužę, graibstosi šlamštelio išgalvoto!..
Choru paskelbėt jūs, kad išėjau iš proto, —

Jūs teisūs: oru šiuo kas pakvėpuos,
Kas su jumis pajėgs nors dieną čia išbūti
Ir neišeis dar iš galvos, —

Tam ir ugnį nelemta žūti!
Greičiau tik iš Maskvos! Nė kojos čia daugiau!
Galvotrūkčiais lekiu, pasauly rasiu vietą,
Kur sutrypti jausmai man atsigaus veikiau!
Karietą man, karietą!

Išvažiuoja

SCENA XV

Tie patys, be Čiackio

FAMUSOVAS

ilgai stovi apstulbęs

Na, ką? Pamišėlis! Nejau dar nematai?

Dabar rimtai nutarki:

Beprotis! Ką gi jis čia paistėjo piktai?

Keliaklupsčiautojas! Ir uošvis! Maskvą dergė!

O tu mane rengies graban užkalt?

Ar negula manęs likimas tartum siena?

O viešpatie! Ką ims kalbėt ir malt

Kniazienė Marja Aleksievna!

G a l a s

PAAIŠKINIMAI

Fam us ovas — iš lotynų žodžio *fama* — paskala, gandas; žmogus bijas svetimų nuomonų.

Repetilovas — iš lotynų žodžio *repeto* — kartoju; žmogus, kartojas kitų žodžius.

PIRMASIS VEIKSMAS

SCENA IV

Kuzneckio tiltas čia kaltė ir kas prancūzuos. Kuzneckio tiltas — viena geriausių parduotuvių gatvių Maskvoje, kurioje buvo pristelgta daug prancūziškų krautuvių.

Nuo tų biskvitų ir nuo knygų. Biskvitai — biskvitų krautuvės — cukrainės. Kuzneckio tilto gatvėje buvo daug knygų parduotuvių, kurios prekiaudavo užsieninėmis, daugiausia prancūziškomis knygomis. Tų parduotuvių savininkai buvo prancūzai.

Mes grobstom valkatas ir į namus juos samdom. Senovėje ateinantieji mokytojai.

Lyg ruoštime iš jų žmonas dėl skomorochų. Senovės Rusijoje skomorochais buvo vadinami rūmų klajojantieji muzikantai, dainininkai ir šokėjai profesionalai; XVIII amžiuje skomorochus laikydavo turtingi didikai, vėliau žodžiu skomorochas buvo vadinami aktoriai.

Tapai asesorius... Kolegijos asesorius — VIII klasės rangas, lygus armijos kapitono laipsniui; ligi 1845 metų su šiuo rangu buvo siejamas senbajorio teisių gavimas.

SCENA VII

Tėvukas su madam susėda prie piketo — Su Sofijos guvernante palošti kortomis.

... Tos pat albumuos eilės. XIX amžiaus trečiame dešimtmetyje knygos buvo retos ir brangios, todėl buvo įsigalėjusi mada turėti ranka rašytus albumus, kur būdavo įrašomi patikę eilėraščiai. Į tokius albumus, jų savininkų prašomi, įrašydavo savo eilėraščius ir žymieji poetai — Puškinas, Nekrasovas ir kt.

O tėvas kaip? Duris vis Anglų klubo varsto? Plg. ketvirtąjo veiksmo IV scena: Iš klubo? — Anglų, taip. Anglų klubas buvo aristokratiškiausias Maskvos klubas, kurio nariais būdavo parenkami tiksliai diduomenės ir turtingosios ponijos atstovai.

O tieji trys — bulvarinė dardė — nuolatiniai bulvarų lankytojai. Gribojedovo laikais bulvarai Maskvoje buvo mėgiamiausia ne tik liaudies, bet ir ponų pasivaikščiavimo vieta. Tverės, Prečistenskio bulvarai Maskvoje buvo tas pat, kas Peterburge Nevos prospektas.

Jo rūmuose visur ant sienų grios pieštos. Gribojedovo laikais buvo paprotys kambarių sienas išpaisyti gėlėmis arba medžiais; tokie išpaisyti kambariai buvo vadinami bosketiniais.

Kaip buvo mums smalsu surast baudžiauninką, už širmos pastatytą: ten suokė jis lakštingalos balsu. Išliko atsiminimų, jog vieno Maskvos pono baudžiauninkas meistriškai mokėjęs pamėgdžioti lakštingalos suokimą.

Teta? Dar mergina? Minervos vaidilutė? Jai freilina dvare dar neišgriso būti? Minerva — Atėnų — graikų ir romėnų išminties deivė, mergelė; freilina — rūmų dama arba panelė, imperatorienės svitos narė.

Gal mentorių primint?.. „Odisejoje“ Mentorius — Odisejo sūnaus Telemacho auklėtojas; neigiamąją prasme — mokytojas, auklėtojas.

ANTRASIS VEIKSMAS

SCENA I

Kaip ponomarius... Ponomarius — žemesnysis cerkvės tarnautojas, pamaldų metu nerūpestingai ir paskubomis be-riąs maldas.

SCENA II

O, viešpatie, jis karbonaras! Karbonarai („anglininkai“) — XIX a. antrojo dešimtmečio revoliucinės politinės organiza-cijos Italijoje (taip pat ir Prancūzijoje) nariai. Rusijoje de-kabristai labai domėjosi jais ir netgi turėjo kai kuriuos ry-šius.

SCENA V

Distancijos plataus išsiskleidimo. Distancija — nuotolis; tuo Skalozubas pasako, kad Maskva užima milžinišką plotą.

Tikrieji kancleriai, išėję atsargon. Kancleris — aukš-čiausias civilinės tarnybos rangas. Maskvoje, nieku nesirū-pindami, gyveno ramybėje daug didikų, kurie kartais žo-džiais savo numylėtame Anglų klube vaidindavo „opoziciją“.

Senato posėdžiuos sėdėtų ne blogiau? Tuo metu Mask-voje dar tebebuvo „departamentai“ aukščiausiojo teismo se-nato, kurio centras buvo Peterburge.

Karalius Prūsijos čia lankės neseniai. Prūsijos kara-lius Fridrichas-Vilhelmas III, didžiosios kunigaikštystės Alek-sandros Fiodorovnos tėvas, lankėsi Maskvoje (1818 m. bir-želio 16 d.) ir išbuvo sostinėje vienuolika dienų, lankydamas balius, pletus ir t. t.

Daugiausia jai gaisrai padėjo išgrožėti. 1812 metų gais-ras, įvykęs prancūzų įsiveržimo metu. Po gaisro Maskva naujai atsistatė.

Laikų Očiakovo arba karų dėl Krimo. Očiakovo tvir-tovė Dniestro limane, kurią 1783 metais Potiomkinas atėmė iš turkų ir kuri buvo prijungta prie Rusijos. Tais pačiais 1783 metais prie Rusijos buvo prijungtas ir Krimas.

Ir kaip svetimšaliai... — svetimšaliai, susiradę prieglobstį pas žymiuosius rusų ponus; tų svetimšalių tarpe buvo didelis skaičius prancūzų emigrantų, pabėgusių nuo 1789 metų revoliucijos.

Gal Nestoras niekšingų išžymybių? Nestoras — Homero didvyris, vienas graikų vadų, Trojos apgulimo metu išgarsėjęs savo išmintingais patarimais; neigiamąją prasme — patarėjas, vadovas.

Šokdino zefirus, skraidino amurus, t. y. mokydamas baudžiauninkus aktorių meno, kurie balete vaizduodavo fantastinius zefirų (vėjelių) ir amurų (mėilės dievukų) pergyvenimus.

SCENA VI

Gvardijonys, — karininkai leibgvardijos pulkų, suformuotų 1813 metais. „Gvardijonys“ turėjo vieno laipsnio pirmenybę prieš armijos karininkus.

SCENA IX

Irritacija — susijaudinimas, sąmyšis (lotynų žod. *irritatio*).

TREČIASIS VEIKSMAS

SCENA I

Užkimėlis, fagotą primenąs... Fagotas — pučiamasis muzikos instrumentas, dūda su vožtuvėliais.

SCENA III

Per visą šią archyvuose tarnybą... Maskvos archyvuose tuomet būdavo priimami tarnauti aristokratų luomo jaunuoliai, kurie į tarnybą įstaigon nevaikščiodavo, bet gaudavo laipsnius.

Tą patį prie trijų ministrų skyrių vedė. Skyriaus vedėjas — didelis carų ministerijose rangas, lygus tikrojo valstybės patarėjo (generolo) rangui.

SCENA VI

Atsisegiojai, net liemenė atlapa. Pagal tų laikų madą civiliai žmonės dėvėdavo dvigubas, trigubas liemenes.

SCENA VII

O, kad matytumėt, koks tiurliuriū šilkinis... — trumapas be rankovių damų apsiaustas, mantilja. Ešarp (pranc.) — juosta.

Kamerjunkeris — žemiausias rūmininko titulas.

SCENA IX

Eh bon soir! vous voilà! Jamais trop diligente vous nous donnez toujours le plaisir de l'attente. — O, labas vakaras! Pagaliau jūs! Jūs nepaskubėjote ir suteikiate mums malonumą palaukti.

SCENA X

Negriukė. Tais laikais caro rūmuose ir kai kurių Peterburgo ir Maskvos ponų namuose buvo įprotis be kitų tarnų laikyti ir negrus.

SCENA XVIII

Il vous dira tout l'histoire... — Jis papasakos jums visą istoriją.

SCENA XIX

Į farmazonų klubą. Farmazonai — sudarkytas žodis: frankmazonai (pranc. *franc-maçons*), „laisvi mūrininkai“, nariai slaptos religinės filantropinės draugijos, paplitusios visoje Europoje; XVIII a., o ypačingai pirmajame XIX a. ketvirtyje, bajorijos tarpe buvo labai daug mazonų ložių (organizacijų).

SCENA XX

Ak, prakeikti Voltero pasekėjai. — XVIII a. prancūzų mąstytojo Voltero pasekėjai; ano meto prasme — laisvamaniai.

SCENA XXI

Lankartinių apmokymų... Lankartinis — sudarkytas žodis lankasterinis. Pagal Lankasterio sistemą mokyklose stiprieji mokiniai turėdavo mokytį silpnesnius, padėdami mokytojui. XIX a. trečiojo dešimtmečio metais Rusijoje Lankasterio sistema žavėjosi kovotojai dėl liaudies švietimo, jų tarpe ir dekabristai.

Pedagoginis institutas — Peterburgo pedagoginis institutas, įsteigtas 1804 m. ir 1816 m. perreformuotas į Vyriausiąjį pedagoginį institutą.

Ten knibžda atskala, ir bedievybę sėja profesoriai! 1821 m. reakcinis Peterburgo mokslo apygardos globėjas Runičius ėmė pulti keturis profesorius: Raupachą, Germaną, Arsenjevą ir Galičių; jiems buvo prismetama sistemingas viešas šv. rašto paslapčių ir krikščionybės neigimas, visada susijęs su pasikėsiniu nuversti ir teisėtąją valdžią. Profesoriams buvo uždrausta dėstyti.

KETVIRTASIS VEIKSMAS

SCENA IV

Vandalas — senovės germanų giminė, 450 m. apiplėšusi Romą. Neigiamąją prasme — grubus, tamsus žmogus.

Kai ginčijas jie dėl prisiekusių taisėjų, dėl rūmų... Rūmai — konstitucinėse valstybėse yra tautos atstovų parlamentas, atstovų rūmai. Apie tokius atstovų rūmus, o taip pat apie įvestus Rusijoje prisiekusiųjų teismus tuo metu rusų visuomenėje buvo daug kalbama, ypačiai tuo domėjosi dekabristai.

Mesk preliudus. Preludija — muzikos veikalo įžanga; čia — be prakalbų, be aiškinimųsi.

— *A non lašjar mi, no, no, no.* Italų dainos frazė: „A, non lasciar mi, no, no, no“ — Ach, nepalik manęs, ne, ne, ne! (Iš italų kompozitoriaus C. Galupio (Galuppi) operos.)

SCENA V

Reversi (revėrsi) — kortų lošimas.

Adresų rejestras — adresų kalendorius, kuris būdavo kasmet leidžiamas ir kuriame būdavo surašyti įstaigų pareigūnai ir jų laipsniai.

SCENA VII

Jakobinas — jakobiniečių klubo narys; jakobinai — XVIII a. prancūzų revoliucijos laikų revoliucionierių organizacija; neigiamąją prasme — politinis laisvamanis.

T U R I N Y S

A. S. GRIBOJEDOVAS (strp.) <i>S. M. Petrovas</i> . . .	5
--	---

Vargas dėl proto:

I veiksmas	77
II veiksmas	105
III veiksmas	137
IV veiksmas	183
Paaiškinimai	215